

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Ana Bilim Dalı

Sayısal Yöntemler Bilim Dalı

**GELİR VE YAŞAM KOŞULLARININ NOMİNAL İLİŞKİ
ÖLÇEKLERİ İLE BELİRLENMESİ: SİVAS ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Selma KOÇYİĞİT

**Sivas
Ocak 2016**

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Ana Bilim Dalı

Sayısal Yöntemler Bilim Dalı

**GELİR VE YAŞAM KOŞULLARININ NOMİNAL İLİŞKİ
ÖLÇÜLERİ İLE BELİRLENMESİ: SİVAS ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Selma KOÇYİĞİT

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Yalçın KARAGÖZ

Sivas

Ocak 2016

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : İşletme
Bilim Dalı :
Tezin Başlığı : Gelir ve Yaşam Koşullarının Nominal İlişki Ölçekleri İle Belirlenmesi: Sivas Örneği
Savunma Tarihi : 12.01.2016
Danışmanı : Doç. Dr. Yalçın Karagöz

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Yalçın Karagöz

Üye : Doç. Dr. Selahattin Yavuz

Üye : Doç. Dr. Adem Doğan

Oy Birliği ☒

Oy Çokluğu ☐

Selma Koçyiğit tarafından hazırlanan Gelir ve Yaşam Koşullarının Nominal İlişki Ölçekleri İle Belirlenmesi: Sivas Örneği başlıklı tez, kabul edilmiştir./....../.....

Prof. Dr. Metin BOZKUŞ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;

2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;

4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi, beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza

Selma Koçyiğit

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	v
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
GELİRİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ KAVRAMLAR	5
1.1. Gelir (income)	5
1.2. Gelir Düzeyi (Equilibrium Level Of Income).....	6
1.3. Milli Gelir.....	7
1.3.1. Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYDH) (Gros Domestic Product=GDP) ...	8
1.3.2. Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) (Gros National Product=GNP).....	8
1.3.3. Kişisel Gelir.....	8
1.3.4. Harcanabilir Gelir.....	9
1.3.5. Nominal Milli Gelir ve Reel Milli Gelir	9
1.3.6. Kişi Başına Milli Gelir	10
İKİNCİ BÖLÜM	13
GELİR DAĞILIMI.....	13
2.1. Gelir Dağılımı Tanımı	14
2.2. Gelir Dağılımının Önemi.....	16
2.3. Gelir Dağılımındaki Dengesizliklerin Nedenleri	17
2.3.1. Üretim Faktörlerinin Dağılımı ve İşgücünün Hareketliliği.....	17
2.3.2. Eğitim Seviyesi	18
2.3.3. Politik Tercihler.....	18
2.3.4. Alışkanlık ve Tercihlerin Değişiminin Etkisi.....	19
2.3.5. Servet Dağılımı	19
2.3.6. Teknolojik Gelişmeler	20
2.3.7. Enflasyon ve Ekonomik Krizler	20
2.4. Gelir Dağılımı Türleri	21
2.4.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı.....	21
2.4.2. Kişisel Gelir Dağılımı	21
2.4.3. Bölgesel Gelir Dağılımı	22
2.4.4. Sektörel Gelir Dağılımı	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	25
YOKSULLUK KAVRAMI VE TÜRLERİ	25
3.1. Yoksulluk Kavramı	25
3.2. Yoksulluk Türleri	25
3.2.1. Mutlak Yoksulluk – Görelî Yoksulluk.....	25
3.2.2. Objektif (Nesnel) Yoksulluk – Subjektif (Öznel) Yoksulluk.....	27
3.2.3. Tüketim Harcamasına Göre Yoksulluk.....	27
3.2.4. Gelir Yoksulluğu – İnsani Yoksulluk.....	28
3.2.5. Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk.....	29
3.3. Yoksulluğun Nedenleri.....	31

3.4. Türkiye’ de Yoksullukla Mücadele	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	35
4.YAŞAM KALİTESİ, YAŞAM MEMNUNİYETİ TANIMLAR, GÖSTERGELER VE TEORİK ÇERÇEVE	35
4.1. Yaşam Kalitesi Tanımı	35
4.2. Yaşam Kalitesine Temel Yaklaşımlar	38
4.2.1. Gereksinimler yaklaşımı	38
4.2.2. Kapasite yaklaşımı	39
4.2.3. İnsani gelişme yaklaşımı	39
4.3. Yaşam Memnuniyetinin Tanımı	40
4.4. Yaşam Memnuniyetinin Demografik Tahminleyicileri	40
4.4.1. Kültür	41
4.4.2. Cinsiyet	41
4.4.3. Yaş	42
4.4.4. Sosyal İlişkiler	42
4.4.5. Gelir	43
4.4.6. İş / Çalışma Hayatı	44
4.4.7. Eğitim	44
BEŞİNCİ BÖLÜM	45
ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ-İSTATİSTİKSEL ANALİZ VE BULGULAR	45
5.1. Araştırma Gereç ve Yöntemi	45
5.2. Araştırma Bölgesinin Seçimi	45
5.3.Örnekleme Yöntemi ve Örnek Seçimi	45
5.4. Veri Toplama Yöntem ve Araçları	46
5.5. Anket Formunun Hazırlanması	46
5.6. Anket Formunun Uygulanması	46
5.7. Analizde Kullanılan İstatistiksel Teknikler	47
5.7.1. Parametrik Testler	47
5.7.2. Nonparametrik Testler	47
5.8. Verilerin Güvenilirliği ve Geçerliliği	50
5.9. Araştırmanın Analizi ve Bulguları	50
5.9.1. Kişiler Hakkında Genel Bilgiler	51
5.9.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişinin Çalışma Durumu ve Çalışma Koşullarına İlişkin Bilgiler	54
5.9.3. Kişilerin Gelirlerini Kullanma Biçimine İlişkin Bilgiler	56
5.9.4. Ailelerin Borçlarını Zamanında Ödeyebilme Durumları	60
5.9.5. Sağlık Sigortasına İlişkin Bilgiler	65
5.9.6. Gıda Tüketimine İlişkin Bilgiler	66
5.9.7. Eğitime İlişkin Bilgiler	68
5.9.8. Özel Araba Ve Bulaşık Makinesine Sahibi Olma Durumuna İlişkin Bilgiler	69
5.9.9. Konut ve Konut Olanaklarına İlişkin Bilgiler	72
5.9.10. Dinlenme ve Eğlenme Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler	81
SONUÇLAR	85
ÖNERİLER	91
KAYNAKÇA	93
ÖZGEÇMİŞ	97

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 5.1. Kişilerin Cinsiyet Dağılımı.....	51
Tablo 5.2. Ankete Katılan Kişilerin Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımları	51
Tablo 5.3. Ankete Katılan Kişilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları	52
Tablo 5.4. Eğitim Durumlarının Aylık Gelir Düzeyine Göre İlişkisi	52
Tablo 5.5. Hane Halkındaki Kişi Sayısı Dağılımları	53
Tablo 5.6. Kişilerin Gelirleriyle Hane Halkındaki Kişi Sayısı Durumunun Analizi .	53
Tablo 5.7. Kişilerin Gelirlerine Göre Hane Halkındaki Kişi Sayısının Analizi.....	53
Tablo 5.8. Ankete Katılan Kişilerin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları	54
Tablo 5.9. Ankete Katılan Kişilerin Yıl Boyunca Tam Zamanlı Çalışarak Geçirilen Ay Sayısına Göre Dağılımları	55
Tablo 5.10. Kişilerin Mesleklerine Göre Yıl Boyunca Tam Zamanlı Çalışarak Geçirdiği Ay Sayısının Analizi	55
Tablo 5.11. Kişilerin Mesleklerine Göre Yıl Boyunca Tam Zamanlı Çalışarak Geçirdiği Ay Sayısının Analizi	56
Tablo 5.12. Konuta İlişkin Harcamaların Kişilere Etkisinin Dağılımı	57
Tablo 5.13. Kişilerin Gelirleriyle Konuta İlişkin Harcamaların Kişiler Üzerindeki Etkisinin Analizi.....	57
Tablo 5.14. Kişilerin Gelirleriyle Konuta İlişkin Harcamaların Kişiler Üzerlerindeki Etkisi Arasındaki İlişki.....	58
Tablo 5.15. Ankete Katılan Kişilerin Yıpranmış veya Eskimiş Mobilyaları Yenileyebilme Durumuna Göre Dağılımları.....	58
Tablo 5.16. Kişilerin Gelirleriyle Yıpranmış Veya Eskimiş Mobilyaları Yenileyebilme Durumunun Analizi	59
Tablo 5.17. Kişilerin Gelirleriyle Yıpranmış veya Eskimiş Mobilyaları Yenileyebilme Durumu Arasındaki İlişki	59
Tablo 5.18. Son 12 Ay İçinde Ev Kirasının, Faizli Borç Geri Ödemesinin veya Konut Kredisinin Planlandığı Gibi Ödenememe Durumu Dağılımı.....	60
Tablo 5.19. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Ev Kirasının, Faizli Borç Ödemesinin Veya Konut Kredisinin Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi.....	60
Tablo 5.20. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Ev Kirasının, Faizli Borç Ödemesinin Veya Konut Kredisinin Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi.....	61
Tablo 5.21. Son 12 Ay İçinde Elektrik, Su Gaz Faturalarının Planlandığı Gibi Ödenememe Durumu Dağılımı	62

Tablo 5.22. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Elektrik, Su, Gaz Vb. Faturaların Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi	62
Tablo 5.23. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Elektrik, Su, Gaz Vb. Faturaların Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi	63
Tablo 5.24. Aylık Gelir İle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu Dağılımı	63
Tablo 5.25. Kişinin Geliriyle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumunun Analizi....	64
Tablo 5.26. Kişinin Geliriyle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumunun Analizi....	64
Tablo 5.27. Kişilerin Sağlık Sigortasına Sahip Olma Durumları Dağılımı	65
Tablo 5.28. Gelire Göre Kişinin Sağlık Sigortasına Sahip Olma Durumunun Analizi	65
Tablo 5.29. Gelire Göre Kişinin Sağlık Sigortasına Sahip Olma Durumunun Analizi	66
Tablo 5.30. İstenildiği veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Haftada En Az 3 Gün Et, Tavuk Ya Da Balık İçeren Yemek Yenilebilme Dağılımı	66
Tablo 5.31. Gelire Göre Kişinin İstenildiği Veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Haftada En Az 3gün Et, Tavuk Ya Da Balık İçeren Yemek Yiyebilme Durumunun Analizi	67
Tablo 5.32. Gelire Göre Kişinin İstenildiği Veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Haftada En Az 3gün Et, Tavuk Ya Da Balık İçeren Yemek Yiyebilme Durumunun Analizi	67
Tablo 5.33. Aile İçindeki Çocukların Özel Okulda Öğrenim Görme Durumları Dağılımı.....	68
Tablo 5.34. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Okulda Öğrenim Görme Durumunun Analizi	68
Tablo 5.35. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Okulda Öğrenim Görme Durumunun Analizi	69
Tablo 5.36. Ailelerin Özel Araba Sahibi Olma Durumları Dağılımı	69
Tablo 5.37. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Araca Sahip Olma Durumunun Analizi	70
Tablo 5.38. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Araca Sahip Olma Durumunun Analizi	70
Tablo 5.39. Ailelerin Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumları Dağılımı.....	71
Tablo 5.40. Gelire Göre Ailenin Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumunun Analizi	71
Tablo 5.41. Gelire Göre Ailenin Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumunun Analizi	72
Tablo 5.42. Ailelerin Yaşadıkları Konutun Tipi Dağılımı	73
Tablo 5.43. Gelire Göre Ailenin Yaşadıkları Konutun Tipi Analizi.....	73
Tablo 5.44. Gelire Göre Ailenin Yaşadıkları Konutun Tipi Analizi.....	73
Tablo 5.45. Kişilerin Yaşadıkları Konutta Çalışma Odasının Bulunma Durumu Dağılımı.....	74

Tablo 5.46. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Çalışma Odasının Bulunma Durumunun Analizi.....	74
Tablo 5.47. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Çalışma Odasının Bulunma Durumunun Analizi.....	75
Tablo 5.48. Kişilerin Yaşadıkları Konutta, Odaların Karanlık Olması veya Yeterli Işık Almaması Durumu Dağılımı.....	75
Tablo 5.49. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Odaların Karanlık Olması veya Yeterli Işık Almaması Durumunun Analizi.....	76
Tablo 5.50. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Odaların Karanlık Olması veya Yeterli Işık Almaması Durumunun Analizi.....	76
Tablo 5.51. Kişinin Yaşadığı Konutta Isıtma Sisteminin Yetersizliğinden Dolayı Kış Aylarında Isınma Sorunu Yaşaması Dağılımı.....	77
Tablo 5.52. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Isıtma Sisteminin Yetersizliğinden Dolayı Kış Aylarında Isınma Sorunu Yaşama Durumunun Analizi.....	77
Tablo 5.53. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Isıtma Sisteminin Yetersizliğinden Dolayı Kış Aylarında Isınma Sorunu Yaşama Durumunun Analizi.....	78
Tablo 5.54. Kişilerin Yaşadıkları Konutun Sağlık Merkezine Erişim Durumu Dağılımı.....	78
Tablo 5.55. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutun Sağlık Merkezine Erişim Durumunun Analizi.....	79
Tablo 5.56. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutun Sağlık Merkezine Erişim Durumunun Analizi.....	79
Tablo 5.57. Kişilerin Yaşadıkları Konutun Isınma Şekli.....	80
Tablo 5.58. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutu Isıtma Durumunun Analizi..	80
Tablo 5.59. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutun Isıtma Durumunun Analizi	81
Tablo 5.60. İstenildiği veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Tüm Hane Halkı Fertlerinin Evden Uzakta Bir Haftalık Tatil Masrafını Karşılatabilecek Durumunun Dağılımı.....	81
Tablo 5.61. Gelire Göre İstenildiği veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Tüm Hane Halkı Fertlerinin Evden Uzakta Bir Haftalık Tatil Masrafını Karşılatabilecek Durumda Olmalarının Analizi.....	82
Tablo 5.62. Gelire Göre İstenildiği veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Tüm Hane Halkı Fertlerinin Evden Uzakta Bir Haftalık Tatil Masrafını Karşılatabilecek Durumda Olmalarının Analizi.....	82
Tablo 5.63. Kişilerin Sinema ve Tiyatroya Gitme Alışkanlıkları Durumunun Dağılımı.....	83
Tablo 5.64. Gelire Göre Kişilerin Sinema ve Tiyatroya Gitme Alışkanlıklarının Analizi	83
Tablo 5.65. Gelire Göre Kişilerin Sinema ve Tiyatroya Gitme Alışkanlıklarının Analizi	84

ÖZET

KOÇYİĞİT, Selma, “Gelir ve Yaşam Koşullarının Nominal İlişki Ölçüleri ile Belirlenmesi: Sivas Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2016

Bu çalışmada; gelir, gelir dağılımı, yoksulluk ve türleri, yaşam kalitesi, yaşam memnuniyeti gibi kavramların üzerinde durulmuştur.

Sivas'ta yapılan bu araştırma, ailelerin gelirlerinin yaşam kalitesinin objektif ve subjektif göstergeleri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırma kapsamına farklı sosyo-ekonomik düzeyleri temsil eden mahallelerde oturan aileler arasından rastgele seçilen 500 kişi alınmıştır. Gelire ilişkin değişkenlerin boyutları ve ölçüm düzeyleri dikkate alınarak ilişki katsayıları belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Gelir, Gelir Dağılımı, Yoksulluk, Yaşam Kalitesi, Yaşam Memnuniyeti, Nominal İlişki Ölçüleri.

ABSTRACT

KOÇYİĞİT, Selma, Determining the nominal income and living conditions of the relationship scale : Sivas samples, Cumhuriyet University Institute of Social Sciences, Sivas, 2016

In this study; income, income distribution, poverty, and types, quality of life, focused on concepts such as life satisfaction.

This study was conducted in Sivas, the quality of life of the families planned to determine the impact on revenue objective and subjective indicators was carried out. Research the different socio-economic levels among families who live in neighborhoods representing 500 people were randomly selected. Size and measurements of variables related to income levels are determined based on correlation coefficients.

Keywords: Income, Income Distribution, Poverty, Quality of Life, Life Satisfaction, Relationship nominal dimensions.

GİRİŞ

İktisat bilimi, en yaygın şekilde kıt kaynakların rasyonel dağılımı olarak tanımlanabilir. Üretim faktörlerinin üretim alanlarına en akılcı şekilde dağılımı ile en iyi üretim düzeyi ise insan ihtiyaçları açısından en yüksek faydayı sağlayan üretim düzeyidir.

Gelir, gerçek ve tüzel kişilerin üretim ve hizmet süreçlerinin sonucu olarak elde ettikleri parasal kazanımdır. Mal ve hizmet üretiminde kullanılan tüm girdilerin giderleri ile araç ve gerecin aşınma payları satış fiyatından çıkarıldığında geriye kalan fazlanın yani net katma değer, sürece katılan işçilere ve sermaye sahiplerine düşen bölümü, onların gelirini oluşturmaktadır.

Bireyin elde ettikleri gelir, birçok iktisadi değişkeni etkiler. Tüketim, tasarruf hacmi ve eğilimi, üretilen ve tüketilen mal ve hizmetlerin niteliği ve kalitesi bunlar, arasında sayılabilir. Gelirin tüketime veya yatırıma yönlendirilmesine gelir sahipleri karar verdiğine göre gelir dağılımı ile tüketim ve yatırımlar arasında doğrudan bir ilişki vardır. Dolayısıyla elde edilen gelirler toplumun iktisadi yapısını da şekillendirir.

Bir ülkede belirli dönem içinde üretilen toplam gelirin fertler, gruplar veya üretim faktörleri arasında dağılmasına “gelir dağılımı” denir. Bu tanımlamadan da açıkça anlaşılabileceği gibi gelirin bölüşümünü çeşitli kıstaslar altında incelemek mümkündür. Gelirin, geliri elde eden kişiler arasındaki dağılımı incelenebileceği gibi, çeşitli toplumsal katmanlar (işçiler, çiftçiler, rantiyerler gibi) arasında veya ücretliler, sermayedarlar gibi üretim faktörleri sahipleri arasındaki dağılım da incelenebilir.

Gelir dağılımı özellikle günümüzde sosyal bakımından ilgi uyandırmaktadır. Paraya verilen önem eski devirlere nazaran çok artmıştır. Bilhassa prestij, evvelce, paradan ziyade tecrübe, bilgi, toplum hizmetlerinde yararlık göstermiş olmak gibi değerlerden doğardı. Ayrıca insanlar, alışageldikleri ihtiyaçlarını karşılayabildikleri müddetçe servet ve gelir farklarını tabii görürlerdi. Bazı yazarlara göre, günümüzde dünya maddileşmiş, para prestijin temel kaynağı olmuş, hayat standardı konusunda emeller artmış, kısaca tüketim toplumlarını hazırlayan psikoloji meydana gelmiştir.

Buna paralel olarak, bilhassa ücret dışındaki kar ve faiz gibi gelirlerin, sömürden doğduğu yolundaki doktrinin etkisiyle gelir ve servet farklarına karşı hassaslıkta artmıştır.

İnsanların temel gereksinimlerini karşılayamama durumu, yoksulluğa ilişkin en yalın tanımlamadır. Yoksulluk genellikle mutlak ve görelî yoksulluk olarak ikiye ayrılır. Mutlak yoksulluk, bireyin /hane halkının yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması (gıdasını temin edememe, sağlık hizmetlerinden yeterince yararlanamama) olarak tanımlanırken; görelî yoksulluk, gelir gruplarındaki farklılıktan kaynaklanır. Toplumun ortalama refah düzeyinin altında olma durumunu anlatır (kullandıkları eşyalar, oturdukları semtler vb. ile tanımlanır).

Yaşam kalitesi objektif ve subjektif olmak üzere iki açıdan incelenmektedir. Subjektif yaşam kalitesi ölçümleri; ailelerin yaşamdan memnuniyet ya da memnuniyetsizliğini, objektif yaşam kalitesi ölçümleri ise ailelerin gelir, barınma, ikamet edilen semtin kalitesi, sağlık vb. yaşam koşullarını yansıtır (Ferriss,2004)

Yaşam kalitesinin en temel unsurlarından ilk ikisi şüphesiz gelir ve öğrenim durumudur (Lazer,1987:179; Jones and Riseborough,2002). Gelir düzeyi; ailelerin ihtiyaçlarını karşılama düzeylerini belirlemenin yanı sıra sağlık, eğitim, sosyal etkileşim, konut, serbest zaman ve genel yaşam tarzı koşulları ile de doğrudan ilgilidir. (Cılga,1994:357).

Kişilerin öğrenim durumları ile yaşam kalitesi arasında da kuvvetli bir ilişki vardır. Eğitim düzeyi; iş sahibi olma ve sahip olunan işin nitelikleri üzerinde etkilidir. Düşük eğitim düzeyi; işsizliğe, garantisi olmayan bir işe ve düşük ücret almaya neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da düşük eğitim düzeyi; maddi, sosyal ve psikolojik kaygılara neden olup iyi bir yaşam kalitesine ulaşılabilirliği güçleştirmektedir. (Jones and Riseborough,2002; Dişbudak,1997:84; Quality of Life in Europe,2004)

Araştırmanın Amaç ve Kapsamı

Gelir ve yaşam koşullarının nominal ilişki ölçüleri ile belirlenmesi: Sivas örneği konulu bu çalışma; Sivas ilinin sosyo-ekonomik yapısı, hane halkı arasındaki gelir dağılımı, insanların yaşam koşulları ve yoksulluğu gelir boyutu ile ölçmek ve diğer

göstergeler (ekonomik, sosyal, kültürel, vb.) açısından ele alınıp incelenmek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmanın amacı, gelir düzeyi farklılıklarının yaşam koşullarına etkilerinin ortaya koyulmasıdır.

Bu çalışma genel olarak beş bölümden oluşmaktadır:

İlk bölümde *Gelirin Kavramsal Çerçevesi ve İlgili Kavramlar* konusu ele alınmıştır. Gelirin tanımı ile başlayan bölümde, gelir düzeyi, milli gelir, vb. tamamlayıcı kavramlarında tanımı yapılmıştır.

İkinci bölümde *Gelir Dağılımı* konusu ele alınmıştır. Gelir dağılımı tanımı ile başlayan bölümde; gelir dağılımı çeşitleri, gelir dağılımının önemi ve gelir dağılımı dengesizlikleri başlıklarına da yer verilmiştir. Bölüm, gelir dağılımı konusunda Türkiye’de gelir dağılımına yönelik tedbirlerle son bulmaktadır.

Üçüncü bölümde *Yoksulluk Kavramı ve Türleri* konusu ele alınmıştır. Yoksulluk kavramı ile başlayan bölümde; yoksulluk türleri ve nedenleri konularına da yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde; Yaşam Kalitesi, Yaşam Memnuniyeti, Tanımlar, Göstergeli ve Teorik Çerçeve konusu ele alınmıştır.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde, Sivas ilinde gelir ve yaşam koşulları konusu ele alınmaya çalışılmıştır. Sivas il merkezi evreninde, her bir mahalleden olmak üzere 500 kişiye yapılan Sivas İlinde Gelir Ve Yaşam Koşulları konulu anket çalışmasının değerlendirmesi ile son bulmaktadır.

Sonuç olarak: bu çalışmanın yerel ölçekten başlayarak ulusal ölçeğe yol göstermesi amacı ile yüz yüze yapılan görüşmelerle bireylerin kişisel değerlendirmelerine bağlı olarak; Sivas ekonomisini ve insanların yaşam seviyelerini belirleyebilmek, çeşitli sosyal sistemlerin sağlıklı bir şekilde değerlendirmesini yapabilmek için (sosyal adalet ve eşitlik kıstaslarına göre) bu çalışma uygulanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GELİRİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. Gelir (income)

Gelir ulusal ekonominin tümü açısından tanımlanabileceği gibi, belli bir işletme ya da aile, birey açısından da tanımlanabilir. Ancak tanım nasıl yapılırsa yapılsın, belli bir zaman ögesi tanımda mutlaka yer alacaktır. Toplum açısından gelir, bir ulusal ekonomide belli bir zaman dilimi içinde (genellikle bir yıl içinde) yeniden yaratılan değerlerin (veya, üretilen tüm mal ve hizmetlerin) toplam parasal değeridir.

İşletme (firma) açısından gelir ise, bir işletmenin belli bir süre içine yapmış olduğu mal ve hizmet satışlarının toplam değeri ile (satış hasılatı – satış geliri), bu mal ve hizmetlerin üretimi için yapılan giderlerin toplam değeri (maliyet gideri=maliyet masrafları) arasındaki olumlu farktır¹.

Gelir, gerçek ve tüzel kişilerin üretim ve hizmet süreçlerinin sonucu olarak elde ettikleri parasal kazanımdır. Mal ve hizmet üretiminde kullanılan tüm girdilerin giderleri ile araç ve gerecin aşınma payları satış fiyatından çıkarıldığında geriye kalan fazlanın yani net katma değer, sürece katılan işçilere ve sermaye sahiplerine düşen bölümü, onların gelirini oluşturmaktadır².

Hane halkı ya da fert açısından gelir, üretime yapılan katkı karşılığında belirli bir zamanda elde edilen değerlerin toplamı olarak tanımlanabilir.³

Bir üretim faktörüne çeşitli yollardan sağlanan para, gelir olarak adlandırılır. Kapitalist bir ekonomide toprak, emek, sermaye ve girişimci olmak üzere dört üretim faktörü vardır ve bunlardan her birinin geliri ayrı bir adlandırmayla ifade edilir.

¹ Gürkan Ömer, “İktisada Giriş”, Evşen Yayıncılık, Üniversite Kitapevi, 1996, Ss. 13

² Kepenek Yakup ve Yentürk Nurhan, “**Türkiye Ekonomisi**”, 17. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları, 2005, Ss:451

³ Tüik, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2006-2012

Toprağın gelirine rant, emeğin gelirine ücret veya maaş, sermayenin gelirine faiz ve teşebbüs gelirine de kâr denir⁴.

Piyasa sisteminde insanlar sahip oldukları kaynakları satarak gelir elde ederler. Birçok insanın tek bir kaynağı vardır ki bu da işgücüdür. Bunu ücret karşılığında üretim sistemine satarlar. Bazılarının üretime katılarak faiz ya da kar şeklinde gelir elde ettikleri kendi sermayeleri vardır, bazılarının ise kira geliri elde ettikleri arazileri vardır. Bu sebeple bireylerin elde ettikleri gelir iki şeye bağlıdır: sahip olunan kaynağın miktarı (ve türü) ve bu kaynaklardan alacakları fiyat. Yüksek fiyatla satabilecekleri çok sayıda kaynağı olan insanların yüksek düzeyde geliri olurken, az sayıda kaynağı olan veya kaynaklarını düşük fiyata satabilecek insanlar ise düşük gelir elde ederler⁵.

Ülkemizde gelirin tanımı; bir gerçek kişinin, bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı şeklinde yapılmaktadır. 4369 sayılı kanunla, gelirin tanımı yeniden yapılarak, gerçek kişilerin tasarruf veya harcamalarına kaynak teşkil eden her türlü kazanç ve iratların safi tutarı da 01.01.1999 tarihinden itibaren gelir olarak nitelendirilmektedir. Gelire giren kazanç ve iratlar; ticari kazançlar, zirai kazançlar, ücretler, serbest meslek kazançları, gayrimenkul sermaye iratları, menkul sermaye iratlarından oluşmaktadır ⁶.

1.2. Gelir Düzeyi (Equilibrium Level Of Income)

Bir yıl içerisinde meydana getirilen hâsılanın üretilmesinden kaynaklanan gelirin toplamıdır⁷. Gelir düzeyi (Equilibrium Level Of Income), toplam talep ile toplam arzın birbirine eşit olduğu; firmalar, tüketiciler yahut diğer ekonomik birimler için, içinde bulunulan durumdan farklı bir duruma ulaşma isteği yaratmayan durumdur. ⁸

“Gelir düzeyi” kavramını iyi anlamak için bu kavram ile ilgili, mana olarak tamamlayıcı kavramları açıklamak gerekir.

⁴ Hançerlioğlu Orhan; “Ekonomi Sözlüğü”, Remzi Kitapevi, İstanbul, Ss.127

⁵ Çubukçu Fatmanur, “Gelir Dağılımının Belirleyicileri ve Erzurum İli Gelir Dağılımı Örneği” (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İktisat Ana Bilim Dalı, Atatürk Üniversitesi)

⁶ Maliye bakanlığı ([http://www.maliye.gov.tr/defterdarlik/kilis/mukellef.asp\(26.12.2007\)](http://www.maliye.gov.tr/defterdarlik/kilis/mukellef.asp(26.12.2007)))

⁷ <http://muhasabebeturk.org/ecopedia/389-g/5247-gelir-duzeyi-nedir-ne-demek-anlami.html>

⁸ <http://sozluk.ihya.org/sosyal-bilimler-sozlugu/denge-gelir-duzeyi.html>

1.3. Milli Gelir

Bir ülkede belirli bir dönemde ekonominin genel durumunun belirlenmesi için mili gelir hesapları kullanılmaktadır. Milli gelir hesapları ekonomik faaliyetlerin genel bir özetini sunmanın yanında, ülkede ki üretim, gelirler ve harcamalar arasındaki karşılıklı ilişkileri de göstermektedir. Böylece milli gelir hesapları ülkedeki üretim, gelir ve istihdam düzeyinin nasıl belirlendiğini ortaya koymaktadır.

Belli bir dönemde mal ve hizmet üretimine katılan faktörlerin bunun karşılığında aldıkları payların toplam değerini gösteren milli gelir hesapları, ekonominin genel durumu hakkında bilgi verirken; uluslararası kalkınma karşılaştırmalarında da bir gösterge niteliği taşımaktadır⁹.

Kavram olarak milli gelirin üç boyutu bulunmaktadır. Bunlar milli gelirin oluşturulması (üretim), paylaşılması (gelir) ve kullanılması (harcama) şeklinde özetlenebilir. Her boyutuna göre milli geliri farklı şekillerde tanımlamak mümkündür.

Milli gelir, üretim açısından; bir ülkede bir yıl içinde üretilen mal ve hizmetlerin toplam değeri olarak tanımlanabilir. Gelir açısından milli gelir; bir ülkenin üretime katılan tüm üretim faktörlerinin belirli bir dönemde (genellikle bir yıl içinde) elde ettikleri gelirler toplamı olarak tanımlanabilir. Milli gelir harcama açısından; bir ülkenin belirli bir dönemde mal varlığı (milli serveti) aynı kalmak şartıyla, harcadabileceği mal ve hizmetler toplamı olarak tanımlanabilir.

Bu üç tanım ilk bakışta birbirinden farklı gözükmemektedir. Aslında aynı kavramı (milli geliri) değişik yönleriyle vermekte olduklarından, aralarında büyük bir fark yoktur. Birinci tanım gelirin doğuşunu, ikinci tanım bölüşülmesini ve üçüncüsü ise gelirin harcanmasını esas almaktadır¹⁰.

Milli geliri hesaplamaadaki amaç; ülke halkının refah seviyesi değişikliğini ve ülkenin belirli bir zaman içerisinde üretim kapasitesi değişmelerini ölçmek ve izlemektir. Bu nedenle ülke halkının gelirlerinin ve satın alma güçlerinin seviyesinin bilinmesi için gayri safi yurt içi hasıla, gayri safi milli hasıla, kişisel gelir,

⁹ Ülgen Gülден; “İktisat Bilimine Giriş” Der Yayınevi, 2010; 4. Bs.

¹⁰ Aslan Eren ; “Türkiye’nin Ekonomik Yapısının Analizi”, Bilgehan Basımevi, Muğla, 1989, Ss: 49,50

harcanabilir gelir, kişi başına gelir ile nominal ve reel gelir kavramlarının da bilinmesi gerekmektedir.

1.3.1. Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH) (Gros Domestic Product=GDP)

Gayri safi yurtiçi hâsıla belirli bir dönemde (bir yıl) bir ülkenin ulusal sınırları dâhilinde üretim faktörlerinin kullanılmasıyla oluşan nihai mal ve hizmetlerin toplam değerini yansıtmaktadır. Gelişen ekonomik ilişkiler ülkelerarası ticaretin gittikçe artmasına olanak sağlamaktadır. Böylece bir ülke vatandaşı başka bir ülkede çalışarak elde ettiği gelirleri kendi ülkesine transfer edebilmektedir. Ülkelerin milli gelir düzeyinin sağlıklı olarak belirlenmesi açısından GSMH'dan dış alem gelirleri çıkarılarak GSYİH'ya yani sadece ülke sınırları içinde üretilen mal ve hizmetlerin parasal değerine ulaşılmaktadır.

GSYİH'ya önceki dönemdeki mal ve hizmet değerleri değil; sadece cari dönemdeki üretim değerleri piyasa fiyatlarına göre dâhil edilmektedir.

1.3.2. Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) (Gros National Product=GNP)

Bir ülkenin yurt dışında çalışan vatandaşlarının ülkeye gönderdikleri faktör gelirlerinin GSYİH 'ya eklenip, ülkede çalışan yabancıların kendi ülkelerine gönderdikleri faktör gelirlerinin GSYİH 'dan çıkarılması ile elde edilen değerdir.

1.3.3. Kişisel Gelir

Kişisel gelir, doğrudan çalışma karşılığı olsun veya olmasın, hane halkının elde ettiği tüm gelirleri ifade eder. Kişisel gelir, büyük bir olasılıkla milli gelirden (çalışma karşılığı kazanılan toplam gelir) farklı olacaktır. Çünkü kazanılan gelirin bir bölümü (kurumlar vergisi, dağıtılmayan temettüleri, sosyal sigorta primleri, zorunlu fon kesintileri, vs.) gerçekte hane halkının eline geçmez. Ele geçen gelirlerin bir kısmı da cari yıldaki çalışmanın karşılığı değildir; emekli, dul, yetim, gazi ve malûl maaşları, yoksulluk yardımları, vs, veya genel olarak transfer gelirleri gibi.

O halde, milli gelirden kişisel gelire geçmek için kazanılan, fakat ele geçmeyen gelirlerin milli gelirden çıkartılması ve ele geçen, fakat cari yılda kazanılmamış gelirlerin ise ona eklenmesi gerekir¹¹.

Buna göre kişisel geliri aşağıdaki şekilde ifade etmekte mümkündür.

Kişisel Gelir: Milli Gelir – (Emekli Sandığı Kesintileri + Sosyal Sigorta Aidatları+ Dağıtılmayan Şirket Karları + Kurumlar Vergisi) + (Sübvansiyon + Transfer Ödemeleri)

1.3.4. Harcanabilir Gelir

Harcanabilir gelir, bireylerin serbestçe kullanabilecekleri gelirdir. Kişisel gelirden dolaysız vergilerin çıkarılmasıyla elde edilen harcanabilir gelir en küçük milli gelir büyüklüğüdür. Bu tanıma göre harcanabilir gelir, bütün kişisel harcamaların ve tasarrufların toplamı olarak da belirtilebilir.

Bu kavramlardan Gayri Safi Milli Hasıla ekonominin toplam üretim gücünü, Safi Milli Hasıla net iktisadi başarıyı, Milli Gelir ise vatandaşların gelir ve satı alma gücünün ortalama düzeyini daha iyi yansıtır. Bu nedenle, Milli Gelir iktisadi refah ölçüsü olarak en çok kullanılan kavramdır.

Harcanabilir gelir ise tüketim harcamalarının en önemli belirleyicisidir. Harcanabilir kişisel gelirin tüketim için harcanmayan kısmı kişisel tasarrufu verir¹².

Harcanabilir Gelir: Kişisel Gelir – Doğrudan Vergiler

1.3.5. Nominal Milli Gelir ve Reel Milli Gelir

Nominal milli gelirdeki artış bir ülkede belli bir dönemde gerçekleştirilen üretimin sadece parasal değeri hakkında fikir vermekte olup; ekonomik büyüme ve refah seviyesi açısından sağlıklı bilgiyi yansıtmamaktadır. Çünkü milli gelirdeki artışın bir kısmı üretimdeki artıştan kaynaklanabileceği gibi önemli bir kısmı fiyatlardaki artıştan oluşabilir. Böylece fiyatların sürekli yükseldiği (enflasyonlu)

¹¹ Seyidoğlu Halil, “ İktisat Biliminin Temelleri”, Güzem Can Yayınları, İstanbul, 2006, Ss. 466

¹² Çolak Ömer F. “İktisada Giriş”, Gazi Kitabevi, 2007, Ss.413

ekonomilerde nominal milli gelirdeki artışlar gerçek artışları yansıtmamaktadır. Bu durumda fiyat artışları milli gelirden gerçek bir artış olmamasına rağmen milli geliri artmış gibi gösterebilmektedir.

Reel milli gelire ise; üretilen mal ve hizmetlere o yılın cari fiyatları ile değil de, temel yılın fiyatları baz alınarak ulaşılabilmektedir. Sabit fiyatlarla milli gelir olarak da tanımlanan reel milli gelirin bulunabilmesi için; nominal milli gelirin temel olarak alınan yılın fiyat endeksine bölünmesi gerekmektedir.¹³

Reel Milli Gelir: Nominal Milli Gelir / Fiyat Endeksi

1.3.6. Kişi Başına Milli Gelir

Uluslararası refah karşılaştırmaları yaparken mutlak GSMH rakamlarının yanıltıcı sonuç vermeleri doğaldır. Çünkü toplam mal ve hizmetten kaç kişinin yararlandığı önemlidir. Yani nüfus büyüklüğü dikkate alınmalıdır. O nedenle herhangi bir ülkenin milli geliri o ülke nüfusuna bölündüğünde kişi başına milli geliri elde edilmektedir.¹⁴

$$\text{Kişi Başına Milli Gelir} = \frac{\text{Milli Gelir}}{\text{Ülke Nüfusu}}$$

Kişi başına milli gelir seviyesi bir ülke ekonomisinin zenginliği hakkında tam, sosyal refah düzeyi bakımından kısmi bir fikir vermektedir. Bir ülkede kişi başına gelir düzeyi yüksek ise o ekonomi zengindir. Böyle bir zenginlik sosyal refah düzeyinin zorunlu şartı olmakla birlikte yeterli şartı değildir. Zira sosyal refah düzeyinin yüksek olabilmesi için milli gelirin bireyler ve aileler arasında az çok eşit bir şekilde dağıtılması gerekmektedir. Aksi halde adaletsiz bir gelir dağılımında ise az sayıda bir grup refah içinde olurken; büyük çoğunluk sıkıntı içinde bulunabilir. Ayrıca ülkeler arası gelişmişlik düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılacak kişi başına milli gelir karşılaştırmalarının sağlıklı yapılabilmesi için milli gelir

¹³ Ülgen Gülden; “İktisat Bilimine Giriş” Der Yayınevi, 2010; 4. Bs. Ss.166

¹⁴ Çubukçu Fatmanur, “ Gelir Dağılımının Belirleyicileri ve Erzurum İli Gelir Dağılım Örneği”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ss.9

rakamların uluslararası ödemelerde kabul edilen para cinsinden olması gerekmektedir ki; genellikle dolar cinsinden değerlendirmeye tâbi tutulmaktadır¹⁵.

¹⁵ Ülgen Gül den; “İktisat Bilimine Giriş” Der Yay ınevi, 2010; 4. Bs.

İKİNCİ BÖLÜM

GELİR DAĞILIMI

Ekonomi biliminde günümüze kadar üzerinde en çok tartışılan kavramlar, gelir, gelir dağılımı, bölüşüm, eşitlik kavramları olmuştur. Ekonomi literatüründe bu kavramlar bazen farklı bazen de aynı anlamda kullanılmıştır. Bu nedenle ortaya çıkan kavram kargaşasının dikkate alınması ve çalışmanın içeriğine uygun bir tanımlamanın yapılması gerekmektedir.¹⁶

Latin kökenli dillerde ‘distribution’ şeklinde kullanılan terim, Türkçe’ ye eskiden ‘inkisam’ olarak girmiş ve iktisat dilinde de uzun süre kullanılmıştır. Sözcük anlamıyla ‘bölünme, parçalanma’ anlamına gelen inkisam kelimesinin yerini daha sonra ‘dağılım’ veya ‘bölüşüm’ kelimeleri almıştır.¹⁷

Ekonomi literatüründe bölüşüm, bölüşüm ilişkileri ve gelir dağılımı kavramlarının bazen aynı bazen de farklı anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Gelir dağılımı, milli gelirin nasıl paylaşıldığını gösteren parasal büyüklüktür, somut bir ekonomik ölçüttür. Bölüşüm ise dağılan gelirin dağılım biçimini içeren soyut ve sosyo-ekonomik boyutu olan bir kavramdır. Buna rağmen, gelir dağılımı ve bölüşümü çok defa aynı anlamda kullanılmaktadır.

Bu tanımlamalar sonucunda bölüşüm ilişkileri ve gelir dağılımı tanımı şu şekilde yapılabilir: “Milli gelirin kişiler ya da sosyal gruplar arasında paylaşılma biçimini belirleyen toplumsal ilişkilere bölüşüm ilişkileri adı verilir. Bölüşüm ilişkilerinin sonucunda kişi ve/veya gruplara düşen gelirin ifadesine gelir dağılımı denilir.”¹⁸

¹⁶ Yücel Duygu, “Gelir Dağılımı Teorileri ve Politikaları: Türkiye’de Gelir Dağılımı-Yoksulluk Sorunu”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi

¹⁷ Tuncer Selahattin, “Gelirin Yeniden Dağılımı”, İktisadi Araştırma Vakfı Yayını, İstanbul,1970, ss.4

¹⁸ Sönmez Mustafa, “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği”, İstanbul, İletişim Yayınları, 1990, s. 9.

2.1.Gelir Dağılımı Tanımı

Bir ülkede belirli dönem içinde üretilen toplam gelirin fertler, gruplar veya üretim faktörleri arasında dağılmasına “gelir dağılımı” denir. Paralı alışverişin hâkim olduğu bir ekonomide üretilen üretim ve tüketim araçlarının dağılımı parasal(nakdi) gelirler aracılığıyla gerçekleşmekte ve gelir dağılımı adını almaktadır.¹⁹Bu tanımlamadan da açıkça anlaşılabileceği gibi gelirin bölüşümünü çeşitli kıstaslar altında incelemek mümkündür. Gelirin, geliri elde eden kişiler arasındaki dağılımı incelenebileceği gibi, çeşitli toplumsal katmanlar (işçiler, çiftçiler, rantiyerler gibi) arasında veya ücretliler, sermayedarlar gibi üretim faktörleri sahipleri arasındaki dağılım da incelenebilir.

Gelir dağılımı konusunda birçok görüş öne sürülmüştür. İlk olarak klasik iktisatçılar tarafından öne sürülen ve klasik iktisadın kurucuları olan Adam Smith, David Ricardo ve Karl Marx gelir dağılımı konusunda bazı önemli gözlem ve öngörülerde bulunmuşlardır. Örneğin, Karl Marx’a göre fakirler giderek daha fakir, zenginler giderek daha zengin olmaktadır. Oysa Neoklasik iktisatçılarda Alfred Marshall’a göre zenginler giderek daha fakir, fakirler de giderek daha zengin olmaktadır. Wifredo Pareto tarafından kabul edilen görüşe göre ise gelir dağılımı muhtemelen insan kavrayışının ötesinde ve belki de insan etkisinden uzak bir sosyal sabittir. Bütün bu görüşler bugün az veya çok geçerli olabilmektedir.²⁰

Genel hatlarıyla gelir dağılımı ile ilgili üç farklı iktisadi görüşü kısaca şu şekilde ifade edebiliriz:

Fizyokratlar; Gelir dağılımı ile ilgili ilk teorik yaklaşımı fizyokratlar geliştirmiştir. Fizyokratlar, 18.yy ortalarında Fransa’da merkantilistlerin görüşlerinden uzaklaşan bir akımın temsilcileridir. Fizyokratlar okulu 1760-1770 arasında ün salmış, 1780’lerde ise unutulmuştur. Fizyokratların gelir akımı fikrini belirten iktisadi tablo, yaratılan tarımsal ürünün sınıflar arasında dağılımını ve harcanışını gösteren bir şemadır.

¹⁹ Devlet Planlama Teşkilatı. “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT: 2599-ÖİK: 610, Ankara, 2001

²⁰ Bedir Serap “Kamu Borçlarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri”.(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2007,ss.31)

Fizyokratlar bütün harcamaların, toplumun sınıfları arasında nasıl akım gösterdiği üzerinde önemle durmuşlardır. Quesnay'a göre bu akım, toprak sahipleri sınıfı, çiftçiler sınıfı ve tüccar ve zanaatkârlar sınıfı arasında meydana gelmektedir. Fizyokratlar, toplumda verimli sınıfın tarım sınıfı olduğunu diğer sınıfların ise, verimsiz sınıfa dâhil olduğunu savunurlar. Fakat bu arada ekonomiye katkı bakımından faydalarını da inkâr etmezler. Bahsettikleri fayda net hasılanın el değiştirmesini kolaylaştırmalarıdır.

Neo-Klasikler; Neo-klasik gelir dağılımı teorisi faktör paylarının belirlenmesinden çok faktör fiyatlarının oluşumunu ele almıştır. Bununla birlikte Neoklasik analiz, faktör payları konusunda da uygulanabilir. ²¹

Neo-klasik iktisatçılar gelir dağılımını bir faktör fiyatlandırması sorunu olarak ele alarak fiyat teorisinin özel bir parçası olarak görmüşlerdir. Tam rekabet ve tam serbestlik şartlarının geçerli olması, fiyat mekanizması ve üretim faktörlerinin marjinal verimliliği, kâr ve fayda maksimizasyonu gibi amaçlar neo-klasik iktisadın temelini oluşturmuştur. Teoriye göre bölüşüm, tamamen piyasa koşullarında belirlenmektedir. Marjinal verimlilik teorisi bölüşümü belirleyen tek unsurdur. Her üretim faktörünün üretime katılan son biriminin yaptığı katkı, o üretim faktörünün marjinal verimliliğidir. Her üretim faktörü, üretime yaptığı katkıya eşit pay almakta ve o ölçüde gelir elde etmektedir. Ücreti emeğin marjinal verimi belirler. İşçiler üretime katkıda bulundukları oranda milli gelirden pay alırlar. İşgücü arzı yani işçi sayısı artınca, üretimdeki marjinal birim daha yüksek bir sayıya çıkar ve marjinal üretkenlik azalır. Ücretler de düşer. İşgücü talebi arttığı zaman ise tam tersi ücretler yükselecektir. Sermayenin marjinal verimi de kârı belirlemektedir. ²²

Neo-klasik gelir dağılımı teorisinin en çok eleştirilen yanı, faktör fiyatlarının marjinal ürün tarafından belirlenmekte olduğu görüşüdür. Piyasa ekonomisinde herhangi bir faktörün fiyatının marjinal hasılasından yüksek olmayacağı açıktır. Fakat neo-klasik dağılım teorisi faktör fiyatlarının neden marjinal ürünlerinin altında oluşamayacağı hakkında kesin bir kanıt ileri sürememektedir. ²³

²¹ Alkın Erdoğan, “Gelir ve Büyüme Teorisi”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi yy.,1981,ss.196

²² Besim Üstünel, “Ekonominin Temelleri”, 5. Bs., İstanbul, 1988.

²³ Alkın Erdoğan , “Gelir ve Büyüme Teorisi”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları,1981

Klasik iktisatçılar; klasik iktisatçılar arasında özellikle Ricardo ve Marx gelir dağılımı ile ilgili yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Özellikle Ricardo'nun geliştirdiği yaklaşım birçok diğer teorinin gelişimine de öncülük etmiştir. Ricardo iktisat biliminin temelini “dağılımı düzenleyen yasaları belirlemek” olarak ortaya koymuştur. Kapitalizmin başlangıç aşamalarında, kapitalist üretim süreçlerinin anlaşılması ve yasalarının belirlenmesi çerçevesinde şekillenmiş bu yaklaşımda, işçi sınıfı, toprak sahipleri ve kapitalistler arasındaki gelirin elde edilmesi mücadelesi analiz edilmiştir. Gelir dağılımını belirleyen şey faktör sahipliği ve faktörlerin göreceli kıtlığıdır²⁴.

2.2. Gelir Dağılımının Önemi

Gelir dağılımı özellikle günümüzde sosyal bakımından ilgi uyandırmaktadır. Paraya verilen önem eski devirlere nazaran çok artmıştır. Bilhassa prestij, evvelce, paradan ziyade tecrübe, bilgi, toplum hizmetlerinde yararlık göstermiş olmak gibi değerlerden doğardı. Ayrıca insanlar, alışageldikleri ihtiyaçlarını karşılayabildikleri müddetçe servet ve gelir farklarını tabii görürlerdi. Bazı yazarlara göre, günümüzde dünya maddileşmiş, para prestijin temel kaynağı olmuş, hayat standardı konusunda emeller artmış, kısaca tüketim toplumlarını hazırlayan psikoloji meydana gelmiştir. Buna paralel olarak, bilhassa ücret dışındaki kar ve faiz gibi gelirlerin, sömürüden doğduğu yolundaki doktrinin etkisiyle gelir ve servet farklarına karşı hassaslıkta artmıştır²⁵.

Bir ekonomide kişi başına düşen ulusal gelir, kişiler arasında yaratılan gelirin nasıl dağıldığını, toplumda başlıca tüketim birimlerini oluşturan ailelerin (hane halklarının) ellerine geçen gelirlerde ne kadar eşitsizlikler bulunduğunu göstermez. Gelir dağılımı, ekonomik yönden çok önemlidir. Ekonomideki tasarruf, tüketim eğilimleri, üretilen ve tüketilen mal ve hizmetlerin niteliği ile kalitesi, büyük ölçüde gelir dağılımına bağlıdır. Gelirin tüketim veya yatırıma yönlendirilmesine gelir

²⁴ Çolak Ömer F. , “ İktisada Giriş”, Gazi Kitabevi, 2007, Ss. 363

²⁵ Karaman İsmail, “Gelir Dağılımı ve Türkiye’de Yapılan Gelir Dağılımı Çalışmaları”, DPT. Yayınları, Ss.2

sahipleri karar verdiğine göre, gelir dağılımı ile tüketim ve yatırımlar arasında doğrudan bir ilişki vardır²⁶.

2.3.Gelir Dağılımındaki Dengesizliklerin Nedenleri

Gelir dağılımında meydana gelen değişimler, küreselleşme ve teknolojik değişimi örnek verebileceğimiz yapısal etkilerden veya ülkenin makroekonomik yapısındaki bozulmalardan dolayı oluşabilir. Gelir dağılımını belirleyen faktörleri işgücü pazarı ve işgücünün dağılımı, üretim faktörlerinin ve bu faktörlerin fiyatlarının dağılımı, servetin dağılımı, eğitim düzeyi, sosyal kurallar ve düzenlemeler, dünya ekonomisinde yaşanan değişiklikler (küreselleşme, teknolojik değişim gibi) ve ülke ekonomisindeki değişiklikler ve politikalar (enflasyon, krizler, bütçe açıkları, kur ayarlaması, özelleştirme) şeklinde sıralamak mümkün olacaktır.²⁷

2.3.1.Üretim Faktörlerinin Dağılımı ve İşgücünün Hareketliliği

Gelir yöntemiyle hesaplanan milli gelir, üretime katılan üretim faktörlerine ödenen gelirler toplamından oluşmaktadır. Gelir elde etmenin şartı, üretim faktörlerine sahip olmak ve bunları üretimde kullanmakla olur. Milli gelirin, emek ve servet gelirlerinin toplamından oluştuğunu farz edersek gelir dağılımını belirleyen esas unsurlar; emeğin dağılımı, servetin dağılımı ve faktör fiyatları olmaktadır.

Gelir dağılımını etkileyen diğer bir önemli faktör de işgücünün yatay ve dikey seyridir. İşgücünün yatay hareketi, işgücünün kırsal kesimlerden kentlere ve yurt dışına göç etmesi anlamına gelip, işgücü, kentlerdeki kamu hizmetlerinden daha fazla yararlanma, iş bulma ve yüksek gelir elde etme imkânlarının yüksek olması nedeniyle yatay olarak yer değiştirir. Aynı şekilde yurtiçi ve yurt dışı ücret farklılığının olması nedeniyle yapılan yatay hareketlilik de gelir dağılımını

²⁶ Karluk Rıdvan S. “Türkiye Ekonomisi”, Beta Yayınları, 2004, Ss. 57

²⁷ Sönmez Mustafa, “Gelir Uçurumu Türkiye’de Gelirin Adaletsiz Bölüşümü”, Om Yayınevi, İstanbul 2001

etkilemektedir. İşgücünün dikey hareketliliğinde ise işgücü eğitim imkânlarından yararlanma amacıyla hareket eder.²⁸

2.3.2. Eğitim Seviyesi

Doğuştan gelen yetenekler tek başına yüksek gelir sahibi olmayı açıklayan bir faktör değildir. Çünkü bunların eğitim ve öğretimle geliştirilmesi gerekir. İnsanlar gördükleri eğitim ve öğretim, dolayısıyla da gelir kazanma becerileri açısından büyük farklılıklar gösterir. Eğitim öğretim farkları ise çoğu kez istem dışıdır; başka bir deyişle çoğu genç ve yetenekli insan, ailelerin maddi durumlarının yeterli olmaması dolayısıyla ilköğretim düzeyinde bile öğrenim görememektedir.

İnsanların işte edindikleri bilgi, beceri ve deneyimler de gelir eşitsizliğinin diğer bir nedenini oluşturabilir. Bazı çalışanların iş başında aldıkları eğitim, onların gelirlerinde önemli artışlara neden olur. Firmalar eğitim kurs ve programlarına katılmak için genellikle en fazla okul öğrenimi görmüş olan bireyleri seçerler. Bu ise, ileri derecede okul öğrenimi gören insanlarla yetersiz okul öğrenimi alanlar arasındaki gelir farkını artıran bir faktör olarak etkide bulunur²⁹.

2.3.3. Politik Tercihler

Demokratik ülkelerde, seçimle iş başına gelen hükümet oy alabileceği kesimlere gelir transferinde bulunarak gelir dağılımında değişime yol açmaktadır. Kamu yatırımlarının belirli bölgelerde yapılması, gecekondu imar affı getirilmesi, kamusal mal ve hizmetlerin fiyatlandırılmasında uygulanan politikalar, taban fiyatı konulması, ek zamlar, asgari ücretin yükseltilmesi gelir transferini sağlayan politikalara birer örnek olarak gösterilebilir. Politik gücün oy verecek kesime yönelik bu uygulamalarının yanında sendikal hakların yaygınlaşması da gelir

²⁸Özdam Huseyin , ‘ ‘Gelir Dağılımı ve Yoksulluk İlişkisi ve Türkiye Örneği’’, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Bilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

²⁹ Seyidoğlu Halil, ‘‘İktisat Biliminin Temelleri’’, Güzem Can Yayınları, 2006, Ss.413

dağılımında etkiye sahiptir. Sendikal işçi ücretlerinin sendikal olmayan işçi ücretlerine göre daha yüksek olması gelir dağılımını önemli ölçüde etkilemektedir.³⁰

2.3.4. Alışkanlık ve Tercihlerin Değişiminin Etkisi

İnsanlar kendilerini geliştirip çok yönlü bir beşeri sermayeye sahip olunca çalışma hayatındaki tercihlerinde değişiklikler meydana gelebilmektedir. Beşeri sermayesi yüksek işgücü monoton, tekrara dayalı işler yerine, kendi inisiyatifini kullanabileceği, yaratıcı yönünü ortaya çıkarabilecek ve karar yetkisine sahip olabileceği işleri tercih etmektedir.³¹

2.3.5. Servet Dağılımı

Gelir dağılımını etkileyen en önemli etkenlerden biri de servet dağılımıdır. Çünkü servet birikiminin tüketici birimler arasında gelir dağılımı adaletsizliğine yol açtığı ifade edilmektedir.

İnsanların gelir temin etmesinde, sahip oldukları serveti önemli bir katkı sağlamaktadır. Servet, ya insanların tasarruflarından ya da mirastan temin edilebilmektedir. İnsanların tasarruflarından temin ettikleri servet neticesinde sağlanan gelir, hiç şüphesiz servetin elde edeceği kar oranına bağlıdır. Buna bağlı olarak da ülkede genellikle kar oranı yüksek olursa, gelir dağılımındaki eşitsizliğin artacağı öne sürülmektedir. Öte yandan; tasarruf kişilerin arzularına bağlı olduğu yönüyle, bu gelir dağılımı kişilerin arzularıyla açıklanabilir. Ancak gelirin farklı olmasının insanların tasarruf kabiliyetlerini farklılaştıracağı ve gelirin dağılımı adaletsizliğinin ortaya çıkacağı ileri sürülmektedir. Dolayısıyla miras yoluyla elde edilen gelirler, devlet tarafından vergilendirilmekle yeniden dağılım olgusu gündeme gelmektedir.

Servet sahibi bireyler, diğer bireylere nazaran daha kolay gelir elde etmektedirler. Aynı şekilde yüksek gelirlilerin servet biriktirmeleri, düşük gelirli bireylere nazaran daha kolay olmaktadır. Bu durum servet ile gelir düzeyi arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu göstermektedir³².

³⁰ Kepenek Yakup ve Yentürk Nurhan, “Türkiye Ekonomisi”, 17. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları, 2005, Ss:454

³¹ Çolak Ömer F. , “ İktisada Giriş” Gazi Kitabevi, Ankara, Ss.372,373

³² Aras Adem, “ Türkiye’de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk (Sakarya İli Kentsel Alan Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

2.3.6.Teknolojik Gelişmeler

Üretimde kullanılan teknoloji de gelir dağılımına özellikle de fonksiyonel gelir dağılımını belirleyecektir. Sermaye yoğun teknolojiler kullanımı veya emek tasarruf eden teknoloji kullanımı, gelir dağılımında en yüksek payı alan ücret ve maaş elde edenler grubunun gelir payını azaltacaktır³³.

Teknolojik gelişmeler, zengin ve yoksul ülkelerde nüfus artış hızının farklı olması, ülkelerin dış borç yükü, ekonominin liberalleşme ve dışa açıklık düzeyi, ülkenin barış ya da karmaşanın hâkim olduğu bölgede yer alması, ülke ekonomisinin bölgesel entegrasyonlar içinde yer alıp almaması gibi faktörler ise ülkeler arasında gelir dağılımı ve yoksulluk açısından var olan farklılıkların temel nedenleri arasında yer almaktadır³⁴.

2.3.7. Enflasyon ve Ekonomik Krizler

Bir toplumda gelir dağılımını bozan çok önemli bir neden de yüksek enflasyondur. Enflasyon, fiyatlar genel düzeyindeki önemli ve sürekli artışları ifade eder. Ürettikleri ve sattıkları mal ve hizmetlerin fiyatlarını enflasyon oranında artıran insanlar enflasyondan bir zarara uğramazlar, hatta daha yüksek fiyatlardan satarak reel bir gelir bile sağlayabilirler. Ancak enflasyon, gelirlerini ayarlayabilme olanağına sahip bulunmayan, diğer bir deyişle düşük ve sabit gelirli diye bilinen grupların satın alma güçlerini törpüler ve böylece de gelir adaletsizliklerini artırır. Enflasyonun, satın alma gücünü azalttığı gruplar arasında memurlar, emekli, dul ve yetim maaşları alanlar küçük esnaf ve sanatkarlar ve aile içinde çalışanlar, vs. özellikle belirtilebilir. Türkiye’de yaşanan uzun süreli enflasyondan en olumsuz biçimde etkilenenler de bu sınıflar olmuştur³⁵.

³³ Çolak Ömer F. “İktisada Giriş” Gazi Kitabevi, 2007, Ss. 362

³⁴ Çalışkan Şadan, “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk” Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı: 59, 2010/2, s.89–132.

³⁵ Seyidoğlu Halil, “ İktisat Biliminin Temelleri”, Güzem Can Yayınları, 2006, Ss. 414

2.4. Gelir Dağılımı Türleri

Gelir dağılımı kişiler, sosyal gruplar, faktör sahipleri, sektörler açısından incelendiği için çeşitli gelir dağılımı türleri ortaya çıkmıştır. Bunlar fonksiyonel, kişisel, bölgesel ve sektörel gelir dağılımıdır.

2.4.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Fonksiyonel gelir dağılımı, ülke içinde yaratılan ulusal gelirin; üç temel üretim faktörü olan işgücü, sermaye ve toprak sahipleri arasında nasıl dağıldığını gösterir. Diğer bir deyişle fonksiyonel gelir dağılımı, üretim süreci sonucunda meydana gelen hasılanın faktörler arasındaki paylaşılmasıdır. Böylece hasılanın ne kadarının ücret-maaş geliri, ne kadarının tarım geliri ve ne kadarının kar, faiz ve rant geliri şeklinde bölüştüğünü ortaya koyar.

Fonksiyonel gelir dağılımı, bir ülkenin gelişmişlik seviyesi hakkında oldukça sağlıklı bilgi verir. Mesela gelişmiş ülkelerde, ekonomik kalkınmanın başlangıç dönemlerinde tarım kesimi, ulusal gelirden en büyük payı alırken, gelişme seviyesi yükseldikçe ücretlilerin payı artmaktadır. Gelişme yolunda olan ülkelerde ise, tarım kesiminin ulusal gelirdeki payı önemini korurken, ücretlilerin geliri, nisbi olarak daha düşük kalmaktadır³⁶.

2.4.2. Kişisel Gelir Dağılımı

Kişisel gelir dağılımı; milli gelirin toplumu meydana getiren bireyler, aileler ve gruplar arasındaki dağılımıdır. Bu dağılımda önemli olan; elde edilen gelirin kaynağı ve bileşimi değil, miktarıdır. Çünkü bu dağılım kişilerin gelirlerinin kaynağına değil, büyüklüğüne göre sınıflandırılmasına dayanmaktadır.

Genellikle vergi bildirimlerine veya bu konuda yapılmış olan çalışmalara dayanan kişisel gelir dağılımı istatistikleri, kişiler ve aileler düzeyinde düzenlenmektedir. Değişik gelir dilimindeki kişi ve ailelerin toplam gelire oranları kişisel gelir dağılımını vermektedir. Ancak fonksiyonel gelir dağılımı dikkate

³⁶ Karluk Rıdvan S. “ Türkiye Ekonomisi”, Beta Yayınları, 2004, Ss.81

alınmaksızın yapılacak kişisel gelir dağılımı incelemesi sağlıklı olmayacaktır. Çünkü fonksiyonel gelir dağılımını yansıtan üretim faktörleri sahipleri sonuçta o toplumda yaşayan kişilerdir. Kişisel gelir dağılımında üretim sonucu elde edilen faktör paylarının bu defa da faktör sahipleri arasında bölüşümü söz konusu olmaktadır. Böylece kişisel gelir dağılımı fonksiyonel gelir dağılımına dayanmaktadır³⁷.

Kişisel gelir dağılımında ülke nüfusu genelde beş eşit gruba bölünür. Bu bölümlleme, veri sağlanabildiği ölçüde daha da artırılabilir. Her bir parça, bu durumda nüfusun %20'sini temsil eder. % 20'ye düşen ulusal gelir hesaplanarak, hanehalkının yüzde dağılımı ile gelirin yüzde dağılımı karşılaştırılır. Bu yöntemde hane halkının toplumun hangi kesimlerini (zengin- fakir) temsil ettiği belli değildir. Dolayısıyla, sermaye sahibi, işçi, memur, çiftçi, sanatkâr gibi toplumun belli sınıfları arasından tarafsız bir dağılımı öngörür³⁸.

Kişi başına gelirle ilgili unutulmaması gereken bir nokta vardır: kişi başına gelir sadece bir ortalamayı ifade ederek ortalamaların ait olduğu kitlelerin bütünü temsil etmedeki tüm sakıncaları taşır. İşte bu nedenle ekonomik refah açısından gelir dağılımı da dikkate alınmalıdır. Örneğin; çok zengin küçük bir zümrenin varlığı, ortalama olarak kişi başına geliri yükseltirken, toplumun geniş yoksul kesimlerinin sefaletini gizleyebilir³⁹.

2.4.3. Bölgesel Gelir Dağılımı

Bir ülkede elde edilen gelirin çeşitli ölçütler çerçevesinde belirlenmiş bölgeler arasındaki dağılımı ifade etmektedir. Dağılım, bir ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan kişilerin milli gelirden ne oranda pay aldıklarını gösterir. Bu gelir dağılımı, bir ülkenin gelişmiş ve az gelişmiş bölgeleri arasındaki farklılıkları belirlemeye yarar. Bölgesel gelir dağılımı özellikle, bölgesel kalkınma yöntemlerinin ve farklılıklarının önem kazandığı günümüz ekonomilerinde önemli ipuçları sağlayan göstergelerdir.

Bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik dengesizlikler, bölgeler arasında tarım, sanayi, ticaret, hizmet, haberleşme, ulaştırma, sağlık, eğitim, demografik ve sosyal

³⁷ Ülgen Gülden, “ İktisat Bilimine Giriş”, Der Yayınları,2010,Ss. 202

³⁸ Karluk Rıdvan, “Türkiye Ekonomisi”, Beta Yayınları, 2004, Ss.71

³⁹Yıldırım Kemal ve Kahraman Doğan, Makroekonomi, 3. Basım, Eskişehir: Etam Matbaası, 2003, Ss.55

göstergeler bakımından farklılıkların olmasından kaynaklanmaktadır. Bütün bu farklılıklar bölgeleri kendi içerisinde ayrıştırmaktadır. Coğrafi ve iktisadi açıdan bir birinden farklı olan bölgelerin gelir dağılımları da farklılık göstermektedir. Bu nedenle gelir dağılımındaki dengesizliklerin tek başına ele alınmaması, yörenin bulunduğu bütün koşullar göz önüne alınarak buna neden olan sosyo-ekonomik dengesizliklerin ortaya konulması çözüm yollarının buna göre aranması gerekmektedir. Aynı zamanda her bölgenin kendi özelliklerini ve problemlerini tespit amacı ile özel çalışmaların yapılması, her bölgesinin sosyal ve iktisadi istatistiksel veriler oluşturularak bölgenin kendi özelliklerine uygun çözümler üretilmesi önem taşır.

2.4.4.Sektörel Gelir Dağılımı

Sektörel gelir dağılımı; bir ekonomide yaratılan toplam gelirin tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine göre dağılımı ifade eder. Çeşitli üretim sektörlerinin milli gelirden aldıkları payları gösterir. Tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin uzun vadedeki seyirlerini, milli gelir dağılımındaki değişikliklerin hangi sektörlerin lehine ya da aleyhine geliştiğini ortaya koyar ⁴⁰.

Sektörel gelir dağılımı, ülkenin yıllar itibarı ile sosyal, toplumsal ve ekonomik seyrini daha açık ifade etmemize olanak sağlamaktadır. Genel eğilim olarak ekonomi geliştikçe hizmetler ve sanayi sektörlerinin gelirden aldıkları pay artacaktır. Sektörel gelir dağılımının yıllar itibarı ile izlediği politika, ekonominin gelişim seyrini de ortaya koymaktadır. Tarımsal ve ilksel üretim performanslarının, ekonomi geliştikçe toplam gelir içindeki payının azalması, ekonominin sağlıklı işlediğinin bir göstergesidir. Yine de sektör verimliliklerinin nasıl gelişeceği ve gelirden aldıkları payın sağlıklı bir şekilde nasıl olacağı ülkelerin özgül koşullarına oldukça bağlıdır. Kuznets (1955) sanayi toplumuna geçmeden önce gelir dağılımının nispeten daha adil olacağını vurgulamıştır. Ekonomik kalkınma gerçekleşikçe ve sanayinin toplam istihdam içindeki payının artmaya başlaması ile birlikte gelir dağılımının bir miktar bozulacağını (sanayi lehine) ancak daha sonra

⁴⁰ Devlet Planlama Teşkilatı. “Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT: 2599-ÖİK: 610, Ankara, 2001

kalkınma toplumsal katmanlar arasında yayıldıkça gelir dağılımı eşitsizliklerinin azalacağını vurgulamıştır⁴¹.

Yurtiçi gelirin ve çalışanların sektörel dağılımları, gelir bölüşümünün çok genel bir çerçevesini çizer. Sektör gelirlerinin ilgili sektörlerde çalışanlara oranı, özünde iki boyutu olan önemli bir göstergedir. Boyutlardan biri; işgücünün sektör bazında görece katma değer yaratma durumu ya da verimliliği; diğeri ise gelirden aldıkları pay, daha doğrusu bölüşüm konusudur⁴².

⁴¹ Çolak Ömer F. “ İktisada Giriş”, Gazi Kitabevi, 2007, Ss.357

⁴² Kepenek Yakup ve Yentürk Nurhan, Türkiye Ekonomisi, 17. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 2005, Ss:454

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK KAVRAMI VE TÜRLERİ

3.1.Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk genel anlamda kişinin yaşamak için gerekli yiyecek ve giyeceklerden yoksul olma durumu olarak ele alınmaktadır. Aslında yoksulluğu dar ve geniş anlamda tanımlamak mümkündür. Dar anlamda yoksulluk, kişinin yaşamını devam ettirmesine yetecek düzeyde yiyecek ve barınma ihtiyaçlarını karşılayamaması durumu iken geniş anlamda yoksulluk, kişinin, temel gereksinimlerini karşılamasına rağmen toplum genelinin ulaştığı refah seviyesinden yoksul olunması durumu olarak tanımlanabilmektedir. Yoksulluk, bir toplum ya da topluluğun üretmiş oldukları toplumsal değerlerin azlığı veya çokluğu ile değil, o değer topluluğu oluşturan bireyler arasındaki eşitsiz dağılımı halinde söz konusu edilebilir. Bu nedenle yoksulluk kavramı gelir dağılımının eşitsizliği halinin sonucu olarak kabul edilmektedir. Yoksulluk bu şekilde “görelî” bir şekilde ele alınınca doğaldır ki tek bir tanımlama yeterli olmayacaktır. Özellikle elde edilen gelirin ön planda tutulduğu bir tanımlama sorunun anlaşılmasında çeşitli kısıtlar yaratacaktır. Literatürde kullanılan çeşitli yoksulluk tanımlamaları bulunmaktadır⁴³.

3.2.Yoksulluk Türleri

3.2.1.Mutlak Yoksulluk – Görelî Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, hane halkı veya bireyin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması durumudur. Başka bir deyişle mutlak yoksulluk, insanın yaşayabilmesi için gerekli temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olma halidir. Burada önemsenmesi gereken iki faktör vardır: Asgari tüketim miktarı ve bu miktarı gerçekleştirmeye yarayacak olan asgari ürün fiyatı. Bu iki faktör

⁴³ Çolak Ömer F. “İktisada Giriş” Gazi Kitabevi, 2007, Ss. 366

belirlenerek yoksulluk sınırı çizilir. Asgari tüketimi sağlayacak ürün maliyeti, hane halkının hayatta kalabilmesine imkân tanıyan bir parasal değer olarak önemlidir ve bu sebeple de yoksulluk sınırını oluşturmaktadır. Belirlenen sınırın altında yaşamak söz konusu olamayacaktır⁴⁴.

Mutlak yoksulluk, hane halkı ya da fertlerin biyolojik olarak kendilerini üretebilmeleri için ihtiyaç duydukları asgari gelir ve harcama düzeyidir. Tanımın yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan asgari besin bileşenlerini veya kaloriyi esas alması ona mutlaklık niteliği kazandırmaktadır. Ülkelerarası karşılaştırmaların yapılması amacıyla kullanılan bir tanımdır. Bu amaç doğrultusunda ülkelerin içinde bulundukları farklı koşulları ve gelir dağılımındaki farklılıkları dikkate almaksızın her ülkeye uygulanabilecek bir global yoksulluk sınırı belirlenmeye çalışılır. Bu sınır temel tüketim gereksinimlerini karşılayacağı varsayılan mal demetinin maliyetine denk gelen bir yoksulluk düzeyini tespit eder. Başka bir ifadeyle, seçilen tanıma bağlı olarak, yoksulluk sınırı daha alt düzeyde yaşamı sürdürmenin mümkün olmadığı bir asgari tüketim seviyesi belirler. Elde edilen bu yoksulluk sınırı ile hesaplanan gerçek hane halkı ya da fert geliri karşılaştırılmaktadır. Yoksulluk sınırı altında gelire sahip olan kişi veya hane halkı yoksul ve aşırı yoksul olarak sınıflandırılmaktadır⁴⁵.

Görelî yoksulluk, bireylerin ya da hane halkının refah düzeyinin, toplumun ortalama refah düzeyinin belli bir oranının altında olması durumudur. Refah düzeyi olarak amaca göre, tüketim ya da gelir düzeyi seçilmektedir⁴⁶.

Uygulamada devletler göreceli yoksulluk sınırını iki yolla hesaplamaktadırlar. Birincisinde gelir dağılımındaki en düşük yüzde 20 veya yüzde 40'lık nüfus dilimi, yoksulluk sınırı olarak kabul edilir. İkinci yaklaşımda ise kişi başına ortalama gelirin belirli bir oranı yoksulluk sınırı olarak belirlenir ve yoksulluk, temel alınan bu değere göre hesaplanır. Bu yaklaşımda örneğin ortalama gelirin üçte biri veya yarısından daha düşük gelir elde edenler yahut gelirin medyan değerinin altında kalanlar, vs.

⁴⁴ Şenses Fikret, “ Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk, Nedenler, Politikalar, Temel Eğilimler”, İletişim Yayınları, 2003, Ss. 62-63

⁴⁵ Aktan Coşkun Can, “Yoksullukla Mücadele Stratejileri”, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, 2002.

⁴⁶ Bağdadioğlu Enis (2003). “Yoksullukla Mücadeleye Yaklaşımlar”, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2003, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler Antalya, 9–11 Ekim. Ss.4

yoksul sayılır. Demek oluyor ki bu yaklaşımda her ülkenin “normal” kabul ettiği bir yaşam standardı alınmakta ve bu standardın altında yaşayan insanlar göreceli yoksul kabul edilmektedir⁴⁷.

Mutlak yoksulluk çizgisinin belirlenmesinde referans noktası, hanehalkı veya bireyin asgari refah düzeyiyken; göreceli yoksulluk çizgisinin belirlenmesinde referans noktası, ortalama refah düzeyidir. Refah ölçütü olarak tüketim düzeyi veya gelir düzeyi seçilebilir. Ancak gelişmiş ülkelerde yoksullukla ilgili çoğu araştırmada, yoksulluğun belirlenmesinde tüketim yerine toplam gelir esas alınır. Toplam geliri belli bir miktarın (yoksulluk çizgisi) altında olan hanehalkı veya birey, yoksul olarak tanımlanır. Göreceli yoksulluk kavramında, yoksulluk çizgisini belirleme aşamasında yapılan, ortalama gelir düzeyinin belli bir yüzdesini, standart %50’sini almaktır. Yoksulluk araştırmalarında, genellikle aritmetik ortalama yerine medyan (ortanca), yani gelirler en küçükten en büyüğe sıraya dizildiğinde tam ortadaki gelirin değeri tercih edilir⁴⁸.

3.2.2.Objektif (Nesnel) Yoksulluk – Subjektif (Öznel) Yoksulluk

Objektif yaklaşım (refah yaklaşımı) yoksulluğu neyin meydana getirdiği ve kişileri yoksulluktan kurtarmak için nelerin gerektiği konusunda önceden belirlenen (normatif) değerlendirmeleri içerirken, subjektif yaklaşım yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin tercihlerine (fayda yaklaşımı) önem verir⁴⁹.

3.2.3.Tüketim Harcamasına Göre Yoksulluk

Mutlak yoksulluk kavramında sadece gıda unsuru, göreceli yoksulluk kavramında kişi başına ortalama gelir, tüketime göre belirlenecek yoksulluk sınırında ise kişinin tüm tüketim unsurlarına yaptığı harcamalar göz önüne alınmaktadır. Bu son yoksulluk sınırında diğer iki yaklaşımda bulunmayan öge, kişinin bütün giderleridir. Bu giderler gıda, giyim, ev eşyası, hane ve hanehalkıyla ilgili bakım ve

⁴⁷ Seyidoğlu Halil (2006). “ İktisat Biliminin Temelleri” , Kurtiş Matbaacılık, Ss. 417

⁴⁸ “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı Ve Yoksulluk- Avrupa Birliği İle Karşılaştırma”, <http://www.tusiad.org/tusiad cms.nsf/mainpage?OpenForm>

⁴⁹ Aktan Coşkun Can, Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara: Hak-İş Yayınları,2002, ss.43

hizmetler, sağlık, kişisel bakım, ulaştırma, haberleşme, kùltùr, eğitim, konut vb. alanlardaki giderlerdir⁵⁰.

3.2.4.Gelir Yoksulluğu – İnsani Yoksulluk

Gelir yoksulluğu; yaşamı sürdürmek ya da asgari yaşam standardını karşılamak için kişi veya hane halkının ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerin karşılanabilmesi bakımından yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumu olarak tanımlanabilir.

Gelir yoksulluğu hesaplamalarında genellikle asgari bir yaşam düzeyini sağlamak için gerekli gelir, yoksulluk sınırı olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırının altında bir gelir/tüketim seviyesine sahip olan kişi veya hane halkı yoksul olarak adlandırılır.

Ülkelerarası karşılaştırmalar için global bir yoksulluk sınırı tespit edilebilir. Ancak bu tip bir global yoksulluk sınırı ÷lke içinde söz konusu olan yoksulluđuñ analizi için yararlı değildir. Bu amaç için ÷lkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulları yansıtan bir yoksulluk sınırı oluşturulabilir. Benzer bir şekilde, ÷lke içindeki farklı bölgelerde (kırsal alanlar-kentsel alanlar) mal ve hizmetlerin fiyatlarında ve bunlara erişimde farklılıklar varsa farklı yoksulluk sınırları tespit edilebilir.

Yoksullar yalnızca gelir ve kaynaklardan mahrum kalmazlar; bunun yanı sıra, fırsatlardan da yoksun kalırlar. İmkânlarının az olması ve sosyal dışlanma nedeniyle iş bulmaları ve piyasalara erişmeleri zordur. Öte yandan, eğitim düzeyinin yetersiz olması yoksulların iş bulma ve yaşam kalitelerini artıracak bilgiye erişim kabiliyetlerini olumsuz yönde etkiler. Yetersiz beslenme ve sağlık hizmetlerinden faydalanamamaları iş imkânlarına kavuşmalarını engeller ve akli ve fiziki sağlıklarını koruma olanaklarını ortadan kaldırır. Yoksulların içinde bulundukları bu durum güvenliğin ortadan kalkması ile daha da kötüleşebilmektedir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1997 yılında yayınlanan İnsani Gelişme Raporu'nda geliştirilen insani yoksulluk kavramı insani

⁵⁰Bolayır Serap “Türkiye’ De Gelir Dağılımı Ve Yoksulluk(Sivas İli Örneği)”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı

gelişme ve insanca yaşam için parasal olanakların yanı sıra temel gereksinimlerin karşılanabilmesi için iktisadi, sosyal ve kültürel bazı olanaklara sahip olmanın da gerekli olduğu fikrine dayanır. Bu nedenle asgari gereksinimlerden daha fazla maddi refahın söz konusu olması gerektiğini ve yoksulluğun çok boyutlu bir kavram olduğunu dikkate alır. Aynı raporda insani yoksulluğu ölçmek için insani yoksulluk endeksi geliştirilmiştir. İnsani yoksulluk endeksi yaşam süresinin kısalığı, temel eğitim hizmetlerinden mahrumiyet ve kamusal ve özel kaynaklara erişememe gibi insani gelişim açısından ortaya çıkan mahrumiyetleri, yoksulluğun boyutlarını ve insani gelişim dışında kalmış insanların oranını ölçmektedir⁵¹.

İnsani Yoksulluk Endeksi, iki farklı ülke grubu için hazırlanmaktadır: Kalkınmakta olan ülkeler için HPI-1, zengin veya gelişmiş ülkeler içinse HPI-2 değerleri söz konusudur. HPI değeri 100'e yaklaştıkça yoksulluk artmakta, sıfıra yaklaştıkça yoksulluk azalmaktadır⁵².

3.2.5.Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk

'Kent' ve 'kır' olarak adlandırılan yerleşim birimlerinin aralarındaki (çeşitli kriterlerden yola çıkarak belirlenmiş) farklılıklar, yaşadıkları yoksulluğun şeklini de birbirlerinden farklılaştırmaktadır. Bu nedenle yoksulluk kırsal yoksulluk ve kentsel yoksulluk olarak da sınıflandırılabilir.

Yoksulluğun boyutları ve yoksulların temel nitelikleri açısından yaşanan yerlere (kentsel-kırsal alanlar) göre büyük bir farklılık söz konusu değildir. Kentsel ve kırsal alanlar çeşitli kriterlere (nüfus büyüklüğü, konut yoğunluğu, konut türü, sunulan kamu hizmetlerinin düzeyi, tarım dışı işlerle uğraşanların nüfus içindeki payı) göre tanımlanmakta ve gelir düzeyi, tüketim düzeyi ve diğer sosyal göstergelerin dikkate alındığı ekonomik yaklaşıma ya da bu göstergelerin yanı sıra maddi olmayan mahrumiyetler ile sosyal farklılıkları da kapsayan göstergeleri içeren antropolojik yaklaşıma göre yoksul kişiler belirlenmektedir. Genel olarak, kırsal

⁵¹ Aktan Coşkun Can, "Yoksullukla Mücadele Stratejileri", Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, 2002.

⁵² Sağır Gül ve Yüksel A. Yeşim, "İnsani Kalkınma: İnsani Yoksulluk ve Gelir Yoksulluğu, Dünyada Ve Türkiye'de İnsani Yoksulluk", <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/gulsagir.htm>. (16 Nisan 2005)

yoksullar bağımsızlık, güvenlik, öz saygı, kimlik, sosyal ilişkilerin samimiyeti ve yakınlığı, karar alma özgürlüğü, hukuki ve siyasi haklar gibi yoksulluğun daha çok niteliksel boyutuna önem verirken kentsel yoksullar, yetersiz gelir, yetersiz tüketim düzeyi gibi niceliksel boyutu önemsemektedirler.

Kırsal kesimdeki yoksullar ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılık, balıkçılık, ormancılık ve küçük ölçekli sanayi ve hizmetler sektöründe çalışırlar. Gelişmekte olan ülkelerde kırsal yoksulluk, tarım sektörünün hızla çözülerek gizli işsizliğin açık işsizliğe dönüşmesi olgusuna dayanır. Bu ülkelerde kırsal yoksullar homojen bir grup olmamakla birlikte, kabaca iki ana gruba ayrılabilirler: ziraat ile uğraşan yoksullar (kendi toprağını işleyen küçük toprak sahipleri ve topraklarını kiralayan toprak sahipleri) ve ziraat ile uğraşmayan yoksullar (işçiler-ırgatlar, köy zanaatkârları ve çobanlar). Kırsal yoksulluğun temel kaynağı topraksız ve kalifiye olmayan işçilerdir. Nüfus arttıkça ve şehirleşme süreci hızlandıkça bu kesimin sayısı hızla artmaktadır.

Ülkelerin çoğunda yoksulluk daha çok kırsal alanlarda görülen bir sorundur ve kişisel tüketim ile yeterli düzeyde eğitim, sağlık, temiz su, konut, ulaşım ve iletişim hizmetlerine erişim konusundaki eksiklikler kırsal yoksulluğu nitelemektedir. Kırsal yoksulluk, nüfus artışı ve kentlere göçü körüklemektedir. Kentsel yoksulluk ise çoğu kez kırsal yoksulluğu azaltma stratejilerinin bir sonucudur. Piyasada sapmalara, tarım kesiminin ve kırsal alandaki beşeri ve fiziki altyapının ihmal edilmesine yol açan kamu politikaları; hem kırsal hem de kentsel yoksulluğun ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin basında yer alır. Kırsal alanlardaki azgelişmişlik, sanayi sektörünün kullanacağı yiyecek ve hammaddelerin maliyetini artırır ve bu alanlarda alım gücünün düşük olması nedeniyle sanayi sektörü piyasasının ölçeğini küçültür. Bu da kentsel alanlardaki ekonomik büyümenin sürekli olmasını engeller. Kırsal ve kentsel alanlardaki ücret farklılıkları, kırsal kesimdeki ücret düzeyini etkiler ve tarım dışı sektörlerdeki büyümeden kırsal yoksulların elde edeceği faydayı azaltır. Kırsal kesimde sürdürülebilir bir büyüme olmadan, kentsel alanların ve sanayi sektörünün hızla büyümesi her iki alan arasındaki eşitsizlikleri daha da artırır ve yoksullarının durumlarını daha da kötüleştirir⁵³.

⁵³ Aktan Coşkun Can , (2002), Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Yayınları,2002,ss. 44

3.3.Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğu neden olan toplumsal dinamiklerin belirlenmesi, yoksulluğu yok etmek veya en azından eritmek amaçlı politikalara da yön verecektir. Bu alt başlıkta geçici yoksulluğun nedenleri yerine kronik yoksulluk nedenleri üzerinde durulacaktır. Yoksulluğun nedenlerini içsel ve dışsal olmak üzere iki ana başlıkta toplamak mümkündür. Aslında bu iki ayrım içinde yer alan unsurlar eşanlı bir şekilde birbirini belirleyecek türdedir. Beşeri sermaye yetersizliği, sosyal sermayenin gelişmemesine, sosyal sermaye yetersizliği, toplumdaki bireylerin “ yapabilirliğini” kısıtlanmasına yol açmaktadır. Bu iki başlığı birbirinden kesin hatlarla ayırmak mümkün olmasa da pedagojik kaygılarla bunları ayrı ayrı ele almak doğru olacaktır.

Yoksulluk yaratan dışsal etmenler arasında ilk sırayı bozuk gelir dağılımı almaktadır. Aslında gelir dağılımı ile yoksulluk arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gelir dağılımındaki bozulma veya bozukluk, yoksulluk yaratmaktadır. Bir ülkenin gini katsayısı yüksek ise yoksulluk düzeyi de yüksek olacaktır. Yoksulluğun oluşumu açısından tüm ülkenin gelir dağılımı değil aynı zamanda yoksullar arasında gelirin nasıl dağıldığı da önemlidir. Bir toplumun geliri nasıl dağıtıldığının yanında yoksulluğu nasıl dağıttığı da yoksullukla mücadelede temel argümanlardan biri olacaktır.⁵⁴

İçsel nedenler olarak tanımlanan olgular, bireyin veya hanehalkının özelliklerinden kaynaklanan nedenlerdir. Bu grup içinde bireyin ya da hanehalkının “yoksunluk” durumu yoksulluğun en önemli kaynağı olmaktadır. Bireyin sürekli bir gelir elde etmesini sağlayacak iyi bir eğitimden, kaliteli bir sağlık hizmetinden yoksun olması, kişilerin yoksul olmasına veya yoksul kalmasına neden olmaktadır. Yoksul bir ailede dünyaya gelen çocuğun ailesinden miras kalan yoksulluktan kurtulması da zor olacaktır. Yoksulluğun nesiller arasında devri olarak tanımlanan bu durum, bir ülkedeki yoksulluğun devamının ve yoksullukla mücadele maliyetinin temel unsurudur. Yoksulluk yaratan durumların ortadan kaldırılması toplumdaki yoksulluğu da azaltacaktır. Bir ülkede kişilerin veya hanehalklarının yoksulluğunun temel nedeni ise uygulanan ekonomi politikalarını yanında (bölgesel dengesizlik

⁵⁴ Çolak Ömer F. , “ İktisada Giriş” Gazi Kitapevi, Ankara, Ss.372,373

yaratıcı, enflasyonist, sermaye lehine teknolojik gelişmeleri teşvik edici politikalar) gelir dağılımında yaşanan adaletsizliklerdir⁵⁵.

3.4.Türkiye’ de Yoksullukla Mücadele

Bir ülkede maddi anlamda yoksulluğun varlığı, o ülkede sosyal koruma ve sosyal yardım sisteminin yetersiz olduğunun ve sosyal politikaların etkin bir şekilde uygulanmadığının önemli bir göstergesidir. Gelir dağılımının dengesiz olduğu, yoksul nüfusun yoğun olduğu ülkemizde yoksulluğu giderici ve önleyici sosyal yardım mekanizması ve sosyal hizmetler büyük önem taşımaktadır. Yoksulluk sorunu çeşitli toplumsal kesimleri farklı düzeylerde etkilemekte, her kesimin yaşantısında farklı sorunları beraberinde getirmektedir⁵⁶.

Hiçbir ülkede ekonomik büyüme olmadan yoksullukla baş edilemez fakat büyüme modeli önemlidir. Geniş tarımsal kalkınma ve emek yoğun endüstrinin, yoksulluğu önemli ölçüde azaltması mümkündür. Dünya Bankası; yoksulların büyümeden nasiplenmeleri için eğitim, sağlıklı beslenme ve aile planlamasının şart olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kız çocuklarının önemli ölçüde eğitime katılması, oldukça etkili bir politikadır⁵⁷.

Yapılan incelemeler; yoksullukla mücadele politikaları yeterli olmadığında, yoksulluğun yeniden üretildiğini göstermektedir. Yani, yoksulluk ve yoksullaşma adeta kısır bir döngü içerisindedir. Bu durum şöyle açıklanabilir: yoksul ailelerin gelir kaynağı sınırlı, buna bağlı olarak satın alma güçleri zayıftır. Yaşam koşulları iyi değildir. Çocukları, çalışarak aile bütçesine katkı sağlamaları için veya başarısızlık nedeniyle okuldan erken ayrılmak zorunda kalırlar. Okuldan erken ayrılmalar; işsizlik, erken evlenme ve çok çocuk sahibi olmaya yol açmakta ve böylece yoksulluk bir kısır döngü içerisine girmekte ve bu da çözümünü zorlaştırmaktadır⁵⁸.

⁵⁵ Şenses F. ; ‘‘Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk, Kavramlar, Nedenler, Politikalar ve Temel Eğilimler’’, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001

⁵⁶ Kahveci Önder. ‘‘Ekonomik ve Sosyal Boyutuyla Yoksulluk ve Aile’’, IV. Aile Şurası Bildirileri, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, No: 122, S:279-287, Ankara, 2004

⁵⁷ Aziz Kutlar ve Fatih Doğanoglu, ‘‘ Kalkınma Sorunu’’, Ankara: Orion Yayınevi,2007, Ss.78

⁵⁸ Üstün Nejat, ‘‘Sivas’ta Yoksulluk’’, (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), Ss.40-41

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru. Milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir” demektedir. Diğer bir ifadeyle Anayasamızda hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı esası üzerine kurulmuş hukuk devleti anlayışı ile ekonomik olarak güçsüz durumda olanları korumak üzere sosyal adalet ve toplumsal dengeyi sağlamakla görevli olan sosyal devlet anlayışı birlikte düzenlenmiştir⁵⁹.

Yoksulluklara yönelik hizmetlerin en kapsamlısı ve etkili olanı 1935 yılında kurulan Çocuk Esirgeme Kurumudur. 1983 yılında hizmetlerin tek elde toplanması ve daha etkin bir şekilde sağlanması için 2828 sayılı yasa çıkarılmıştır. Bu yasayla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) yeni bir yapılanma içine girmiştir.

Çıkarılan 2828 sayılı SHÇEK (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu) yasasıyla kurum yoksulları tespit etmek, uygun koşullarda gereksinimleri sağlamak, birden fazla kurum veya kuruluştan yardım alanları ya da almaya çalışanları tespit edip bu yardımlardan etkin bir şekilde toplumun tüm kesimlerinin yararlanmasını sağlamak amacındadır. Bununla birlikte toplumun diğer kesimlerindeki kaynakları harekete geçirmek de kurumun görevleri arasındadır. SHÇEK yoksullar için ayni ve nakdi yardımlar yapmaktadır. Bunun dışında yoksul ve kimsesizlere kurum bakımı, meslek edindirme, istihdam sağlama gibi görevleri de üstlenmiştir. Belirtmek gerekir ki SHÇEK'in hizmetleri yalnızca yoksullara yönelik değil sosyal yoksunluk içinde bulunan ve kendine yetemeyen kişi, grup ve topluluklara da yöneldiği bilinmelidir⁶⁰.

⁵⁹ TC Anayasası, Serhat Yayınları, İstanbul, 1984

⁶⁰ Üstün Nejat, “Sivas'ta Yoksulluk”, (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), Ss.40-41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.YAŞAM KALİTESİ, YAŞAM MEMNUNİYETİ TANIMLAR, GÖSTERGELER VE TEORİK ÇERÇEVE

Bu araştırmada Sivas ili gelir ve yaşam koşullarının araştırılması amaçlamaktadır. Yaşam kalitesi kavramını ve göstergelerini kullanmak için, yaşam kalitesi, aile yaşam kalitesi ile göstergelerini tanımlama ve aile yaşam kalitesine ilişkin teorileri açıklama ihtiyacı vardır.

4.1. Yaşam Kalitesi Tanımı

Yaşam kalitesinin birçok tanımına rastlamak mümkündür. Dalkcy ve Rourke yaşam kalitesini kişinin kendisini iyi hissetmesi, yaşamdan doyum ya da doyumsuzluğu, mutluluğu ya da mutsuzluğu olarak değerlendirmiştir. llavighurst'a göre, yaşam kalitesi; kişinin yaşamı hakkındaki öznel düşüncelerini içeren iç faktörler ile sosyal temas ve sosyal aktiviteler gibi ölçülebilir davranışları içeren dışsal faktörleri kapsar. Shin ve Johnson yaşam kalitesini; bireyin isteklerini gerçekleştirme, etkinliklere katılması, kişisel gelişim olanaklarından yararlanması, nitelikleri bakımından yeterli kaynaklara sahip olması ve bu kaynakların sosyal karşılaştırmalar yoluyla yeterli bulunması şeklinde ele alır. Andrews ve Whitney yaşam kalitesini bireyin sosyal ilişkilerinden doyumunu olarak görmektedir. Akinsola ve Popovich yaşam kalitesini gıda, konut, temiz su, güvenli çevre ve sağlık gibi temel, insan ihtiyaçlarına ulaşılabilirlik olarak tanımlamaktadır.

Yaşam kalitesinin tanımlanmasında öne çıkan özelliklerden ilki; kavramın iki farklı boyutu içermesidir. Yaşam kalitesi, bireylerin içinde yaşadığı çevre koşulları (hava ve su kirliliği, konutun konfor şartları vb.) ve kendileriyle ilgili özelliklerinden (sağlık durumu, eğitim seviyesi vb.) oluşmaktadır. Yaşam kalitesi hem çevresel hem de psikolojik bileşenleri içeren bir kavram olarak açıklanmakta ve yaşam kalitesinin

içsel ve dışsal etmenlere bağlı olduğu kabul edilmektedir. Yaşam kalitesi birey tarafından belirlenmekte ancak toplum tarafından şekillendirilmektedir.

Yaşam kalitesinin tanımlanmasında öne çıkan diğer bir özellik; yaşam kalitesinin bireyin algılamasıyla ilgili olduğudur. Yaşam kalitesi, aynı doğal ve yapılı çevrede yaşayan bireylerin, fiziksel ve psikolojik refahının algılanan durumsal ifadesi, bir bireyin hayat içinde kendi pozisyonunu, yaşadığı kültür ve değer sistemleri içinde ve kendi amaçları, beklentileri, standartları ve ilgileri kapsamında algılayışı veya yaşamın maddi ve maddi olmayan donanımları ve bunların sağlık, yaşam çevresi, iş, aile vb. olarak tanımlanan çeşitli alanlarda algılanması olarak tanımlanmaktadır.

Yaşam kalitesinin tanımlanmasında öne çıkan bir başka özellik ise; yaşam kalitesinin bireyin yaşamdan hoşnutluğu ve mutluluğu olduğudur. Bu nedenle, yaşam memnuniyeti ve refah gibi bazı kavramlar yaşam kalitesi kavramının yerine kullanılmaktadır. Yaşam kalitesi ve refah kavramlarının her ikisi de insan hayatının objektif ve sübjektif durumlarını kapsamakta ancak yaşam kalitesi aynı zamanda bireysel psikolojik unsurları da içermektedir. Yaşam kalitesi, yaşamın mükemmeliyet veya memnuniyet derecesi, biraraya geldiğinde bireyi mutlu veya hoşnut eden, yanıtlanmış istek ve tutkular kümesi veya yaşamdan memnuniyet olarak tanımlanmaktadır⁶¹.

Yaşam kalitesi, bireylerin yalnızca sosyo-ekonomik koşullarına ya da gelir düzeylerine yönelik beklenti ve standartlar ile sınırlanamaz. Eğitim, sağlık, kültür, ekoloji gibi toplumların yaşamlarını biçimlendiren her türlü alana ilişkin değerlendirmeler de yaşam kalitesini belirleyen unsurlardır. Dolayısıyla bireylerin değerlendirmeleri ile şekillenen yaşam kalitesi kavramı, ekonomik olduğu kadar sosyal ve çevresel unsurların da içinde bulunduğu bir algı bütünlüğüdür.⁶²

Toronto Üniversitesi Yaşam Kalitesi Araştırma Merkezi yaşam kalitesini bireyin yaşamındaki önemli fırsatlardan /olanaklardan zevk alma derecesi ve

⁶¹ Üçer Z. Aslı Gürel, “Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri”, Doktora Tezi, Şehir ve Bölge Planlama, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

⁶² Koyuncu Burcu, “Kentsel Yaşam Kalitesi Kriterleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2011

yaşamdaki temel psikolojik ihtiyaçların karşılanma düzeyi olarak tanımlamaktadır. Bireylerin yaşamlarının her döneminde karşılanması gereken temel ihtiyaçlarını ise yaşam kalitesi ile ilişkilendirerek üç başlık altında irdelemektedir: (i) “Var olmak”, (ii) “Ait olmak” ve (iii) “Olmak”.

Var olmak: Bireyin insan olması ile ilişkilidir:

Fiziksel var olmak: Fiziksel sağlık, kişisel hijyen, beslenme, egzersiz, giyim ve dış görünüşü kapsar.

Psikolojik var olmak: Psikolojik sağlık, psikolojik olarak iyi hissetme, birey olarak kendini olumlu değerlendirme ve kendini kontrol edebilmeyi içerir.

Manevi (Tinsel) var olmak: Kişisel değerler, davranış standartları ve inançlar ile ilişkilidir.

Ait olmak: Bireyin çevresi ile etkileşimini ve uyumunu içerir:

Fiziksel ait olmak: Bireyin fiziksel çevresi ile ilişkilerini; aile yaşamı, iş yaşamı, komşuluk, okul ve bir gruba dâhil olmak gibi duygu ve düşüncelerini ifade eder.

Sosyal ait olmak: Sosyal çevre; aile, arkadaşlar, iş arkadaşları, komşular ve ait olunan topluluk tarafından içten ve samimi bir şekilde kabul görme duygusu ile ilişkilidir.

Toplumsal ait olmak: Yeterli gelir, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler, iş, eğitim ve eğlence programları ve toplumsal aktiviteler gibi olanaklar ve bireylerin bu aktivitelere katılımını kapsar.

Olmak/Gerçekleştirmek: Bireysel amaçlar, umutlar ve isteklerle ilgilidir. Olmak/gerçekleştirmek bir amaç doğrultusunda faaliyetlerde bulunmayı gerektirir:

Uygulamayı gerçekleştirmek: Ev, iş ya da okulla ilgili aktivitelerin, gönüllü faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, sağlık ya da sosyal ihtiyaçların karşılanması için gereken günlük işlerin yürütülmesini gerektirir.

Boş zamanı gerçekleştirmek: Dinlendiren ve stresi azaltan aktiviteleri uygulamayı; egzersizler, spor aktiviteleri, yürüyüşler ve aile ziyaretleri ya da tatilleri kapsar.

Gelişmeyi gerçekleştirmek: Bilgi ve becerilerin artmasını destekleyen aktiviteler ve bireyin yaşamındaki değişikliklerle başa çıkabilme yeteneği ile ilişkilidir⁶³.

4.2.Yaşam Kalitesine Temel Yaklaşımlar

Yaşam kalitesine literatürlerde üç temel yaklaşımdan söz edilmektedir. Bu yaklaşımlardan ilki, Maslow'un insan gereksinimleri kuramından esinlenerek geliştirilen gereksinimler yaklaşımı, ikincisi ise Sen [1993] tarafından geliştirilen ve insanın kapasitesinin artırılmasını amaçlayan kapasite yaklaşımıdır. Üçüncü yaklaşım ise, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından diğer iki yaklaşımdan etkilenecek geliştirilen insani gelişme yaklaşımıdır.

4.2.1.Gereksinimler yaklaşımı

1970'lerde ortaya çıkan temel gereksinimler yaklaşımı tüm bireylerin temel gereksinimlerinin karşılanmasına odaklanmıştır. Temel gereksinimler yaklaşımının amacı sağlık, okur-yazarlık ve gıdadan oluşan asgari iyi yaşam koşullarının sağlanmasıdır. Yaklaşım, herkesin asgari olarak iyi yaşam koşullarına erişmesi gerektiği ve bunun diğer amaçlar arasında öncelikli olması gerektiği gibi basit bir ahlaki zorunluluğa dayanmaktadır. Yaklaşımın en zayıf yanı, zengin toplumlar için anlamlı ve yeterli olmamasıdır⁶⁴.

Gereksinimlerle ilgili bir diğer yaklaşım ise Maslow [1968] tarafından geliştirilen gereksinimler kademelenmesi kuramından esinlenerek Sirgy tarafından geliştirilen yaklaşımdır. Gereksinimler kademelenmesi kuramı, bireylerin işlevlerini yerine getirmeleri ve yaşamlarını sürdürmedeki gereksinimleri arasında zorunluluk derecesi bakımından beşli bir kademelenme önermektedir. En temel gereksinimler; hava, su, uyku ve gıda gibi yaşamın sürdürülmesi için karşılanması mutlaka gerekli olan fizyolojik gereksinimlerdir. İkinci kademe, tüm fizyolojik gereksinimler

⁶³ Özmete Emine, Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile iletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal, Duygusal Refah, Fiziksel / Materyal Refahın Algılanması

⁶⁴ Üçer Z. Aslı Gürel, "Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri", Doktora Tezi

karşılanmaya başlandığında ortaya çıkan ve içinde yaşanan çevrede kararlılığı ve tutarlılığı sağlayan güvenlik gereksinimleridir. Üçüncü kademe, bireylerin içinde bulundukları toplumda kendilerine gerek olduğuna, sevildiklerine ve yalnız olmadıklarına inanmaları yani sevgi ve ait olma gereksinimleridir. Dördüncü kademe, bireylerin kendisine saygısını koruması ve başkaları tarafından saygı görmesi ile ilgili olan saygınlık gereksinmesidir. Son kademe ise, bireylerin gerçekleştirmek için doğduğuna inandığı işi gerçekleştirmesi olarak tanımlanan kendisini gerçekleştirme gereksinmesidir. Maslow’a göre [1968], bu gereksinimler karşılanmadan tam bir memnuniyet olamaz. Bu kurama göre, alt kademeler gereksinme iken, üst kademeler istek haline gelmektedir. Bireylerin güdülleri arttıkça, istekleri de gereksinme haline gelmeye başlamakta ve bunların gerçekleşmemesi durumunda yaşamdan memnuniyet azalmaktadır.⁶⁵

4.2.2.Kapasite yaklaşımı

Bireyin özelliklerini dikkate alarak bireyin kapasitesini hesaba katan kapasite yaklaşımı Sen tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşıma göre iyi olmak, insanların değerli eylemleri gerçekleştirebilme ve değerli bir duruma ulaşma kapasitesine sahip olmaktır.Yaşam kalitesi de değerli şeyleri yapabilme kapasitesine bağlı olarak değerlendirilmelidir. Bu bakış açısında birey özgürlüğü, hayatın temel özelliğidir.

4.2.3.İnsani gelişme yaklaşımı

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’na göre [UNDP, 1990], bireyler ulusların gerçek refahıdır. Kalkınmanın temel amacı, bireylere uzun, sağlıklı ve yaratıcı hayatlar yaşamaları imkânı veren bir çevrenin yaratılmasıdır. Bu çevrenin yaratılmasında en önemli unsurlar; uzun ve sağlıklı bir hayat, eğitim ve iyi bir yaşam standardına sahip olmaktır. Politik özgürlük, garanti altına alınmış insan hakları ve insan onuru bu çevrenin yaratılmasında diğer önemli unsurlardır.

Bu yaklaşımda insani gelişim; bireylerin çevrelerindeki kapasiteleri genişletmek olarak özetlenmektedir [UNDP, 2001]. Birleşmiş Milletler Kalkınma

⁶⁵ Tekeli İ. , Güler Ç. , Vazioğlu, S. , Algan, N. ve DüNDAR, A.K., “Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi”, Türkiye Bilimler Akademisi Raporları sayı:6, Ankara (2003).

Programı; yaşam kalitesini ölçmek için uzun yaşam, okur-yazarlık ve kişi başına gelir gibi ölçütlerden oluşan İnsani Gelişim Endeksi geliştirmiştir. Birleşmiş Milletler 1990 yılından beri her yıl bu endeksten yararlanarak insani gelişme raporları yayınlamakta ve temel insan kapasiteleri konusunda ülkelerin ortalama başarılarını ölçmektedir⁶⁶.

4.3.Yaşam Memnuniyetinin Tanımı

Yaşam memnuniyeti, kişinin, güncel yaşam durumlarının fiziksel, sosyal ve psikolojik yönleriyle ilgili subjektif ve genel bir kanısıdır ve yaşam kalitesinin bilişsel/ değerlendirmeye dayalı subjektif kısmı olarak düşünülebilir. Başka bir ifadeyle, kişinin, iş, boş zaman ve diğer zaman dilimlerindeki yaşamına gösterdiği duygusal tepki veya tutum olarak tanımlanabilir. Kişinin yaşamından ne kadar memnun olduğuna dair yargısı kişiye özeldir. Örneğin bazı kişiler için sağlık, enerji ve mobilite önemsenirken, diğer kişiler için yaşamın farklı değerleri memnuniyet için önemli olabilir. Yaşamdan memnun olmanın; sosyal, psikolojik, ruhsal, fiziksel ve mesleki sağlığın her biri ile önemli bir şekilde bağının olduğu gösterilmiştir. Sosyal sağlığın yaşam memnuniyetinin en önemli göstergesi olduğu, ardından da psikolojik, mesleki, ruhsal ve fiziksel sağlığın geldiği gösterilmiştir⁶⁷.

Yaşam memnuniyeti genel bir ifade olup, yaşamın özel bir alanından çok yaşamın tümünü kapsar. Yaşam kalitesi ile yaşam memnuniyeti arasındaki fark tam olarak tanımlanamamakla birlikte, bazen birbiri yerine de kullanılmaktadır. Yaşam memnuniyeti, yaşam kalitesinin bir iyilik hali ölçümü olarak ifade edilmektedir.

4.4. Yaşam Memnuniyetinin Demografik Tahminleyicileri

Yaşam memnuniyeti ile ilgili yapılan geniş çaplı araştırmalar, hangi demografik değişkenlerin yaşam memnuniyetini tahmin etmede kullanıldığını

⁶⁶ Üçer Z. Aslı Gürel, “Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine Ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri”, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2009, Yayınlanmış Doktora Tezi

⁶⁷ Salar Sinem, “Omurilik Yaralanması Olan Kişilerde Çevresel Faktörlerin Toplumsal Katılım ve Yaşam Memnuniyetine Etkisi”, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ergoterapi Programı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi

bulmaya yöneliktir. Bununla birlikte araştırmacılar, katılımcıları nadir olarak demografik gruplara (yaş, gelir, cinsiyet) ayırdıklarından, gerçek deneyimler ortaya çıkaramamaktadırlar. Dolayısıyla tüm bu araştırmalar mecburen birbirine uyumludur. İşin önemli bir kısmı yaşam memnuniyetinin “nesnel” belirleyicilerine odaklanmıştır; bu kapsamda memnuniyet, hem nispeten kontrol edilebilen (gelir, meslek, eğitim, evlilik vs.) ile kontrol edilemeyen (kültür vs) unsurları ve kişilerin belirli durumlarını (cinsiyet, yaş) kapsamaktadır.

4.4.1. Kültür

Kültürel etkiler üzerindeki araştırmayı tanımlamadan önce, yaşam memnuniyetinin farklı kültürde benzer şekilde ölçülebilir olup olmadığı sorusuna dönülmesi gerekmektedir. Memnuniyet evrensel bir kavram olduğundan farklı kültürlerden araştırmacıların, yaşam memnuniyeti ölçümlerini, farklı dillere çevirmekte zorluk çekmedikleri gözlenmiştir. Farklı kültürlerden insanlar “mutluluk”, “yaşamdan memnun olmak”, “olası en iyi yaşam”, ve “olası en kötü yaşam” gibi terimleri anlamaktadırlar ve anlaşılmalrı açısından da herhangi bir fark görünmemektedir. Böylece, araştırma, yaşam memnuniyetinin sadece Batı konsepti dâhilinde olmadığını önermektedir. Örneğin; cevapsız sorulara ya da “bilmiyorum” cevaplarına Batılı olmayan kültürlerde de Batılı kültürlerde olduğu kadar az rastlanmaktadır. Özetle, yaşam memnuniyeti yapısının kültürel anlamda evrenselliği, araştırmacıların farklı kültürlerde yaşam memnuniyetini kıyaslamasına imkân tanımaktadır.

4.4.2. Cinsiyet

Literatürde yer alan paradoksa göre, kadın bireylerin depresyon oranları erkeklere göre daha yüksek olmasına karşın mutluluk düzeyleri erkek bireylerden daha fazladır. Aynı zamanda çalışmaların çoğunluğunda yaşam memnuniyeti açısından cinsiyet farkı gözletilmez. Bu kompleks yapı, erkek ve kadınların geçirmiş oldukları tipik deneyimlerin etki alanları göz önünde bulundurularak çözüme ulaşılabilir. Kadınlar, başlarından geçirdikleri pozitif ve negatif deneyimlerini erkeklere göre daha sıklık ve yoğunlukta anlatırlar. Bu durum kadınların daha büyük

sevinç ve daha derin üzüntü yaşamalarına yol açar ki, bu duygularını erkeklere nazaran daha fazla yaşadıklarını göstermektedir

4.4.3. Yaş

Birçok araştırmanın kaynak sağlamış olduğu üzere, yaş nedeniyle yaşam tatmini azalmamaktadır. Genel beklentinin aksine, çok sayıda çalışmadan elde edilen bulgular, hayat memnuniyetinin yaşla beraber düşmediğini kanıtlamıştır. Örneğin, 40 farklı ulustan yaklaşık 6,000 katılımcıyla yürütülen kültürler arası araştırmada, Ed Diener ve Eunkook Suh (1998), kaydedilen hayat memnuniyetinin genel olarak insan ömrü boyunca sabit kaldığını, sadece 20-80 yaş arasında ufak bir artış gösterdiğini bulmuştur.

İnsan ömrü boyunca hayat memnuniyeti seviyesine ilişkin bu şaşırtıcı “farksızlık”ın ağırlıklı açıklaması, insanların yaşamları boyunca meydana gelen belirgin değişimlere olağanüstü bir adaptasyon kapasitesi taşımasından kaynaklanmaktadır. Carol Ryff’in bir çalışmasında (1991), daha yaşlı katılımcılar, kendilerine gerçekçi ve idealist bakışları arasında gençlere oranla ufak tutarsızlıklar göstermişlerdir. Muhtemelen, kadınlar yaşlandıkça, hayat şartlarına uydurmak için ideallerini revize etmektedirler. Örnek olarak, bir bayan zamanla, üç çocuk sahibi olmanın getirdiği ağır finansal koşulları görüp iki tane çocuk sahibi olmayı tercih edebilmektedir. Bu durum, kadın bireylere, yaşam tarzlarındaki gerçekçi ve idealist bakışlar arasındaki tutarsızlığın azaltılmasında yardımcı olmaktadır. Doğrusu, Jochen Brandtstaedter ve Gerolf Renner’ e (1990) göre uyum sağlayarak başa çıkma yaşla beraber azalmamaktadır. Bir başka alternatif görüş olarak, kadınlar yaşlandıkça, hedeflerine daha büyük bir sıklıkla erişebilmekte ve bir aile, kariyer başarısı ve finansal rahatlık gibi ideallerine daha çabuk yaklaşabilmektedirler.

4.4.4. Sosyal İlişkiler

İnsan ilişkileri, kimi zaman keyif duygusunu yükseltirken kimi zaman ise üzüntüleri derinleştirmektedir. Yapılan pek çok araştırma bu tezi destekler niteliktedir. Güçlü sosyal ilişkiler ile yaşam memnuniyeti arasında kuvvetli bir ilişki

bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada beş veya daha fazla arkadaşı olduğunu belirten katılımcıların, daha az arkadaşı olduğunu belirten katılımcılara göre daha mutlu oldukları tespit edilmiştir. Sosyal ilişkilerin durumuna ek olarak, cinsiyet değişkeninin yakın ilişkilerin kalitesinin belirlenmesinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu da bilinmektedir. Bu konuda kadın bireyler, erkek bireylere oranla daha yüksek ve daha kaliteli ilişkiler sağlamaktadır. Bu nedenle gerek kadınlar gerekse erkekler, kadın bireyler ile olan arkadaşlıkların erkek bireylerin arkadaşlıklarına göre daha yakın, doyurucu ve destekleyici olduğunu belirtmektedir. Bu durum, kadın bireylerle daha çok empati dahilinde bir iletişimin kurulmasından kaynaklanmaktadır.

4.4.5. Gelir

Gelir ve yaşam memnuniyeti arasında karmaşık bir ilişki bulunmaktadır. Toplumlar içinde, zengin bireylerin fakir bireylere göre daha memnun olduğu düşünülmektedir. Toplumlar arasında ise, zengin toplumların fakir olanlara göre daha büyük düzeyde yaşam memnuniyeti olacağı düşünülse de, toplumlar arası çalışmalar bu farkın toplum içindeki bireylere oranla daha düşük olduğunu göstermektedir. Gelir dağılımı ve sınıflar arasında daha büyük ekonomik farklılıklar oluştuğu genel memnuniyetsizliğin artması, zengin ve fakir arasındaki hayat memnuniyeti seviyelerinin farklılaşması kaçınılmaz bir sonuç doğurmaktadır. Böylece, daha fakir, eşitliğin daha az olduğu toplumlarda yaşayan kadınların zengin toplumlarda yaşayanlara oranla daha az bir yaşam memnuniyeti seviyesinde oldukları bilinmektedir.

Zenginlik ve hayat memnuniyeti arasındaki belirgin korelasyonlara rağmen, uzun ömürlü araştırmalar insanların gelirlerindeki artışın hayat memnuniyetlerindeki artışla örtüşmesi gerekmediğini göstermektedir. Örneğin, Amerikalıların II. Dünya Savaşından önceki ve sonraki hayat memnuniyeti gelir düzeylerindeki belirgin artışa rağmen artmamıştır. Bu duruma pek çok açıklama getirilmiştir. Muhtemelen belli bir miktar zenginliğe ulaşıldıktan sonra hayat memnuniyeti gelir düzeyi ve maddi edinimlere bağlı olarak artmamaktadır. Ek olarak, sosyal karşılaştırma bu etkiyle ilişkilendirilebilir. Kendini başkalarıyla gelir ve zenginlik yönünden karşılaştırmak beklenti yönünden artış sağlamakla beraber hayat memnuniyeti sabit kalabilmektedir.

4.4.6. İş / Çalışma Hayatı

Bir bireyin iş statüsü, gelirden bağımsız olarak yaşam memnuniyetine etki edebilmektedir, özellikle işsizliğin işi olanlara kıyasla yaşam memnuniyetini belirgin şekilde düşürdüğü bilinmektedir. Cinsiyet dikkate alındığında, iş ya da işsizlik kadınlara oranla erkeklerin hayat memnuniyetiyle çok daha sıkı bağlar içinde olduğu saptanmıştır. Bu bulgu şaşırtıcı değildir çünkü kadınlar üzerinde ev dışında çalışmaları için çok daha az sosyo-kültürel ve ekonomik bir baskı vardır. Ancak, bu durum roller genişledikçe değişebilmektedir. Yapılan çalışmalarda, erkek bireylerin kimlik ve egoları, kadınlara oranla iş statülerine çok daha güçlü bir bağla bağlı olduklarını ortaya koymaktadır.

4.4.7. Eğitim

Genel olarak, araştırmalar, eğitim ve yaşam memnuniyeti arasında küçük bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, gelir ve iş istatistiki olarak kontrol edildiğinde bu korelasyon kaybolmaktadır. Bu da genel olarak, eğitim ve hayat memnuniyeti arasındaki ilişkinin daha yüksek eğitim düzeylerinin daha yüksek gelir elde etmesine bağlı olduğunu göstermektedir.

Aynı zamanda eğitim, daha az gelirli ve fakir uluslarda bireylerin yaşam memnuniyetine daha çok etki etmektedir.⁶⁸

⁶⁸ Kahyaoğlu Onur, “Yaşam Memnuniyeti ve Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Değişkenler İle Ekonometrik Uygulama: Türkiye Örneği” Yüksek Lisans Tezi

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ-İSTATİSTİKSEL ANALİZ VE BULGULAR

5.1. Araştırma Gereç ve Yöntemi

Ailelerin gelirlerinin yaşam kalitesinin objektif ve subjektif göstergeleri üzerindeki etkisini belirlemek, ailelerin yaşam kalitelerinin yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlara geçerli önerilerde bulunmak amacıyla planlanan araştırmanın gereç ve yöntemi aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

5.2. Araştırma Bölgesinin Seçimi

Araştırma bölgesi olarak, Sivas ili alınmıştır. Araştırma bölgesi olarak Sivas illindeki mahallelerin seçilme nedenleri:

- Farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip yeterli sayıda aile bulunması,
- Daha önce benzer bir araştırmanın bu ilde yapılmamış olmasıdır.

5.3.Örnekleme Yöntemi ve Örnek Seçimi

Araştırmanın evrenini Sivas ili Belediye sınırları içinde oturan, aileleriyle yaşayan 15-65 yaş arası kadın ve erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya alınacak ailelerin belirlenmesinde önce farklı sosyo-ekonomik düzeydeki semtlere daha sonra ailelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Merkez ilçede 500 kişiye gelir ve yaşam koşulları konulu bir anket çalışması uygulanmış, deneklere 55 soru yöneltilmiştir. Araştırma kapsamındaki kişilerle birebir görüşülerek, hazırlanan anket formu uygulanmıştır. Ankette, Sivas ilinde gelir ve yaşam koşulları konusuyla ilgili sorular yer almaktadır. Anket soruları birey özelinde tüm aileyi kapsayan sorulardır. Ankette deneklere; yaş,

cinsiyet, öğrenim durumu gibi demografik soruların yanı sıra; meslek, aylık gelir durumu, aylık konut masrafı, vb. gibi ekonomik içerikli sorularda yöneltilmiştir.

5.4. Veri Toplama Yöntem ve Araçları

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen anket formuna bağlı kalınarak kişilerle yüz yüze yapılan görüşmeler sonucu toplanmıştır.

5.5. Anket Formunun Hazırlanması

Anket formu 55 sorudan oluşmaktadır. Kişilerin aylık gelir düzeyleri ile yaşam koşullarını belirlemeyi amaçlayan sorular yer almaktadır.

Anket çalışmasında; ailenin temel gelirini sağlayan kişinin çalışma durumunu ve çalışma koşullarını, ailelerin gelirlerini kullanma biçimini, aile bireylerinin özel sağlık sigortasına sahip olma durumlarını belirlemeye yönelik ekonomik sorular yer almaktadır.

Çocuklarına okul eğitimleri dışında özel kurs aldırma durumlarını, özel araba sahibi olma durumlarını, konut olanaklarını, dinlenme ve eğlenme faaliyetlerini belirlemeye yönelik sorular da yer almaktadır.

5.6. Anket Formunun Uygulanması

Anket formunun uygulanması 15 Ocak 2015- 21 Haziran 2015 tarihleri arasında yapılmıştır. Ailelerin gelir ve yaşam koşullarına ilişkin bilgiler, araştırmacı tarafından geliştirilen anket formuna bağlı kalınarak, ailelerle yüz yüze yapılan biçimsel mülakatlar sonucu toplanmıştır.

“Sivas İli Gelir ve Yaşam Koşulları İncelenmesine İlişkin Anket Formunun” cevaplanması 25-30 dakika sürmüştür.

5.7. Analizde Kullanılan İstatistiksel Teknikler

5.7.1. Parametrik Testler

Parametrik yöntemler; ilgili parametreye, belirli bir dağılıma ve varyans kavramına dayanarak işlemler yapan esnek olmayan istatistiksel yöntemlerdir⁶⁹.

Parametrik testlerin hemen hepsinin uygulanabilmesi için, en azından verilerin normal dağılması, varyansların homojen olması ve her testte farklı olmak üzere başka koşullarında sağlanması gerekir⁷⁰.

5.7.2. Nonparametrik Testler

Parametrik testler, ana kütlenin dağılımı ve parametrelerine ilişkin bazı varsayımlara dayanılarak yapılmaktadır; fakat uygulamada bazı durumlarda ana kütle ile ilgili varsayımların yerine getirilmesi mümkün olmamaktadır. Çünkü ana kütle ile ilgili varsayımların yerine getirilmesi genellikle araştırmacının elinde değildir. Araştırmacı ana kütle ile ilgili parametrik test varsayımlarını yerine getiremiyorsa, diğer bir deyişle, örneklerin seçildiği ana kütlenin dağılımının normal dağılım olduğuna dağılım parametrelerine ilişkin bir varsayımda bulunamıyorsa, parametrik testlerin uygulanması yanlış sonuç verebilir. Böyle durumlarda parametrik olmayan testlerin kullanılması uygun olur. Çeşitli sorunların çözümünde, araştırmacının analizlerde kullanılacak dağılım hakkında bilgi sahibi olmadan ve dağılım türünü göz önüne bulundurmadan kullanılabileceği testlere gereksinmesi olabilir. Bu testlere parametrik olmayan testler adı verilir⁷¹.

Diğer bir tanıma göre ana kütle parametreleri hakkında herhangi faraziyelere dayanmayan testlere nonparametrik testler ve test istatistiklerine ise nonparametrik istatistikler denilir⁷².

Parametrik olmayan testlerin uygulanması için gerekli olan varsayımlar:

⁶⁹ Balcı A. , “Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik Ve İlkeler”, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2006

⁷⁰ Kalaycı Şeref(Editör) v.d. (2006), “SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri”, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti, Ankara.

⁷¹ Turanlı Münevver, Güriş Selahattin, “Temel İstatistik”, Der Yayınları, İstanbul, 2010, S.537-538

⁷² Kartal Mahmut, “Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri Parametrik Ve Nonparametrik Teknikler”, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2014, S.143

- Örneklerin ana kütlede tesadüfi olarak seçilmesi ve
- örneklerin birbirinden bağımsız olmasıdır.

Bunlar örnekle ilgili varsayımlardır. Bu nedenle bu varsayımların yerine getirilmesi araştırmacının elindedir.

-İncelenecek problemde sayımla belirtilen karakterlerin bulunması durumunda,

-Parametrik test varsayımlarının yerine getirilmediği durumlarda,

-Testte kullanılacak değerler yerine bu değerlerin sıralarının verildiği durumlarda, bir başka deyişle, değerler yerine belirli bir düzene göre sıralanmış değerlerin sıra numaralarının verildiği durumlarda,

-Testte kullanılacak örneklerin küçük hacimli olması durumunda.

Yukarıda belirtilen durumların gerçekleşmesi halinde, çeşitli parametrik olmayan testlerden biri seçilerek analiz yapılabilmektedir. Daha önceki açıklamalarda da değinildiği gibi parametrik testlere karşılık çeşitli parametrik olmayan testler vardır. Bu testlerin parametrik testlere göre birçok olumlu ve olumsuz yönleri olduğu karşılaştırmalar sonucu ortaya konulmuştur. Parametrik olmayan testlerin bu olumlu ve olumsuz yönleri aşağıda görülmektedir.

Parametrik olmayan testlerin olumlu yönleri

- Testlerin yapılabilmesi için birçok varsayıma gerek yoktur,
- Testlerin anlaşılması ve uygulanması kolaydır,
- Test sonuçlarının elde edilmesi güç işlemleri gerektirmez,
- Testlerin küçük hacimli bir örnek üzerinden yapılması mümkündür.

Parametrik olmayan testlerin olumsuz yönleri:

-Örnek hacminin küçük olması halinde, uygulanması oldukça kolay ve basit olan bu testlerin örnek hacminin büyümesi halinde uygulanması güçleşir.

-Bu tür testlerin uygulanmasıyla elde edilen sonuçlar, parametrik testlerin uygulanmasıyla elde edilen sonuçlardan daha az güvenilirlerdir⁷³.

Bu çalışmada, parametrik olmayan tekniklerden ki kare ve ki karenin dezavantajlarını gideren ki kare kökenli ilişki katsayıları ile analiz yapılacaktır.

1. Ki Kare: Ki kare testi, gözlenen değerlerin, beklenen değerlerden farklı olup olmadığını test eder⁷⁴. Farklı kategorilere ayrılmış iki olay arasındaki ilişkinin testi bağımsızlık testi ile yapılır. Bu olaylara ait gözlenen frekansları gösteren iki yönlü tabloya kontenjans tablosu veya çapraz tablo (cross-tabulation) denir. Bu tablo r satır k sütundan oluşan rxk tipindedir. Sıfır hipotezi “Bu iki olay birbirinden bağımsızdır, birbirlerini etkilememektedirler.”, alternatif hipotez ise “Olaylar birbirinden bağımsız değildir.” biçimindedir⁷⁵.

2. Fi (Φ) Katsayısı(Phi Coefficient): Genellikle iki sonuçlu, iki değişken (2x2 boyutlu) arasındaki ilişkinin büyüklüğünü ölçer. -1 ile +1 arasında değerler alır. Katsayı 0 ise değişkenler arasında ilişki yok (bağımsız), 1 ise değişkenler arasında tam pozitif ilişki, -1 ise değişkenler arasında tam negatif ilişki var (bağımlılık) demektir. Boyutlar 2x2’den büyükse, bu katsayı genellikle üst sınıra yakın değerleri yakalayamamaktadır. 2x2 boyutundaki tablolardan elde edilen Φ katsayısı, Cramer’s V ile aynı değeri alır.

3. Pearson’un Kontenjans Katsayısı (Contingency Coefficient): Kontenjans katsayısı, Φ katsayısının IxJ boyutlu tablolardaki iki değişken arasındaki ilişkinin büyüklüğünü ölçen biçimidir. Teorik olarak 0 ile 1 arasında değerler almasına rağmen, pratikte ise 0 ve 1 değerlerini alamadığı gözlenmektedir. Satır ve sütun sayılarından küçük olanı t ile gösterilirse kontenjans katsayısının ulaşabileceği en yüksek değer $C_m = \sqrt{(t-1)/t}$ olur. Bunu ilk fark eden Sakoda, hesaplanan kontenjans katsayısının, verilen kontenjans tablosundan bulunabilecek en büyük değere bölerek $C^* = C/C_m = \sqrt{t\Phi^2/(t-1)(\Phi^2+1)}$ katsayısını elde etmiştir. Düzeltilmiş kontenjans katsayısı bağımsızlık durumunda 0, tam ilişki durumunda da 1 değerini alır. Kontenjans katsayısı 1 olması tam ilişkiyi, 0 olması ise ilişkinin

⁷³ Turanlı Münevver, Güriş Selahattin, “Temel İstatistik”, Der Yayınları, İstanbul, 2010, S.538-539

⁷⁴ Nakip, M. (2003), Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

⁷⁵ Özdamar K. (2002), “Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 1”, Kaan Kitabevi, Eskişehir.

olmadığını (bağımsızlığı) gösterir. Satır ve sütun sayıları birbirine eşit olduğu zaman verdiği sonuçlar daha güvenilir olmakla beraber, eşit olmadığı durumlarda da kullanılır. Bazı araştırmacılar 5x5 boyutundan küçük kontenjans tablolarından elde edilen kontenjans katsayılarının güvenilir olmadığını ve kullanılmaması gerektiğini belirtmektedir.

4. Cramer'in V Katsayısı (Cramer's V): Cramer'in V katsayısı, kontenjans katsayısından farklı olarak, satır ve sütun sayısından bağımsız, IxJ boyutlu iki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ölçer. 0 ile 1 arasında değerler alır. 0 ilişkinin olmadığını gösterir. 1 ise kare tipi tablolarda tam ilişkiyi gösterir. Tablo kare tipi değilse, elde edilen 1 değeri, tam ilişkiyi göstermez. 2x2 boyutlu tablolarda, Cramer'in V katsayısı Φ katsayısına dönüşür, kontenjans katsayısına(contingency coefficient) benzer sonuçlar verir ve düzeltmeli Kendall'ın Tau istatistiğine eşit olur⁷⁶.

5.8.Verilerin Güvenilirliği ve Geçerliliği

Verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini belirlemek için yapılan güvenilirlik testinde, Cronbach Alpha değeri 0,82 olduğundan, verilerin güvenilirliği çok yüksektir. Geçerlilik için erişilebilecek en üst sınır, güvenilirlik katsayısının karekökü kadardır. Dolayısıyla, geçerlilik değeri $\sqrt{0,82} = 0,91$ olur. Güvenilirlik, geçerlilik için üst sınır koyabilmekte ise de, hiçbir zaman geçerliliği garantileyemez⁷⁷. Bu nedenle, hazırlanan anket, bu konu ile ilgili uzman kişilere inceletilerek içerik geçerliliği de yapılmıştır.

5.9. Araştırmanın Analizi ve Bulguları

Gelirin; kişilerin aylık durumuna ve eğitim durumuna, çalışma durumu ve çalışma koşullarına, kişilerin gelirlerinin kullanma biçimine, kişilerin borçlarını zamanında ödeyebilme durumlarına, kişilerin sağlık sigortasına sahip olma

⁷⁶Karagöz Yalçın, “ İlişki Katsayıları İle Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, S.32, 2010

⁷⁷ Karasar N. , “Bilimsel Araştırma Yöntemi”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005

durumuna, gıda tüketimine, eğitime, özel araba ve bulaşık makinesine sahip olma durumuna, konut ve konut olanaklarına, dinlenme ve eğlenme faaliyetlerine etkisinin olup olmadığını belirlemek için ilişki katsayıları kullanılmıştır.

Analizler %5 anlamlılık düzeyine göre yapılmıştır. Bu sebeple değerlendirmeler, sign değeri 0.05'ten küçükse "ilişki, etki var, alt gruplara göre farklılık var, bağımsız değil", sign değeri 0.05'ten büyükse "ilişki, etki yok, alt gruplara göre farklılık yok, bağımsız" biçimindedir.

5.9.1. Kişiler Hakkında Genel Bilgiler

Bu bölümde; bireyin cinsiyeti, mesleği, aylık gelir düzeyi ve eğitim durumu incelenmiştir.

5.9.1.1. Kişilerin Cinsiyeti

Tablo 5.1'de görüldüğü gibi, araştırma kapsamına alınan 500 kişiden 381'inin (%76.2) erkek, 119'unun bayan (%23.8) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.1. Kişilerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Bayan	119	23.8
Erkek	381	76.2
TOPLAM	500	100.0

5.9.1.2. Kişilerin Aylık Gelir Düzeyleri ve Öğrenim Durumları

Tablo 5.2'de görüldüğü gibi anket uygulanan kişilerin gelir düzeylerini gösterir tablo verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere gelir 0-3000 TL arasında yoğunlaşmaktadır. (0-1000 TL %20.0, 1001-2000 TL %28.6, 2001-3000 TL %42.4)

Tablo 5.2. Ankete Katılan Kişilerin Aylık Gelir Düzeyine Göre Dağılımları

Gelir Düzeyi	Sayı	%
0-1000	100	20.0
1001-2000	143	28.6
2001-3000	212	42.4
3001-4000	44	8.8
5000 üzeri	1	0.2
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.3'te görüleceği gibi bireylerin eğitim düzeylerinin dağılımı şu şekildedir. Katılımcıların, %19.0'nın ilkokul, %21.4'ünün ortaokul, %38.6'sının lise ve %21.0'nın ise yükseköğrenim mezunu oldukları belirlenmiştir. Lise mezunu olanların oranlarının diğerlerine göre daha fazla olduğu ve lise haricindekilerin ise yaklaşık aynı yoğunlukta oldukları tabloda görülmektedir.

Tablo 5.3. Ankete Katılan Kişilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımları

Eğitim Düzeyi	Sayı	%
<i>İlkokul</i>	95	19.0
<i>Ortaokul</i>	107	21.4
<i>Lise</i>	193	38.6
<i>Yüksek</i>	105	21.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.4'e bakılarak kişilerin eğitim düzeyleri aylık gelir düzeylerine göre incelendiğinde, ilkokul ve ortaokul mezunlarının gelir düzeylerinin 0-2000 TL arasında olduğu, lise ve yükseköğrenim mezunlarının çoğunluğunun ise 2000-4000 TL arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 5.4. Eğitim Durumlarının Aylık Gelir Düzeyine Göre İlişkisi

Eğitim Düzeyi		Gelir Düzeyi				
		0-1000	1001-2000	2001-3000	3001-4000	5000 üzeri
İlkokul	Sayı	41	42	11	1	0
	%	43.2	44.2	11.6	1.1	0.0
Ortaokul	Sayı	29	45	31	2	0
	%	27.1	42.1	29.0	1.9	0.0
Lise	Sayı	23	52	108	10	0
	%	11.9	26.9	56.0	5.2	0.0
Yüksek	Sayı	7	4	62	31	1
	%	6.7	3.8	59.0	29.5	1.0
TOPLAM	Sayı	100	143	212	44	1
	%	20.0	28.6	42.4	8.8	0.2

5.9.1.3. Hane halkındaki kişi sayısı

Tablo 5.4 incelendiğinde anket uygulanan ailelerin kişi sayısı yoğunluğu 4-5 arasındadır. Araştırma kapsamına alınan 500 kişinin % 35.0'nın hane halkı sayısı 5 iken, % 38.4'ünün hane halkı sayısının 4 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5.5. Hane Halkındaki Kişi Sayısı Dağılımları

Kişi Sayısı	Sayı	%
1	13	2.6
2	31	6.2
3	89	17.8
4	192	38.4
5	175	35.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.6 incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan kişilerin gelirleriyle hane halkındaki kişi sayısı dağılımının analizi yapılmış ve aşağıdaki durumlar elde edilmiştir.

Tablo 5.6. Kişilerin Gelirleriyle Hane Halkındaki Kişi Sayısı Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig.) değerleri 0.05’den küçük çıktığından ‘‘hane halkındaki kişi sayısı durumunun’’, ‘‘gelirden ’’ bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani ‘‘hane halkındaki kişi sayısı’’, ‘‘kişilerin aylık gelir’’ değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.000<0.05$)

Analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki Tablo 5.7’de yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.7. Kişilerin Gelirlerine Göre Hane Halkındaki Kişi Sayısının Analizi

Gelir Düzeyi		Hane halkındaki kişi sayısı				
		1	2	3	4	5 üzeri
0-1000	Sayı	0	7	16	37	40
	%	0.0	7.0	16.0	37.0	40.0
1001-2000	Sayı	9	10	6	52	66
	%	6.3	7.0	4.2	36.4	46.2
2001-3000	Sayı	4	13	67	76	52
	%	1.9	6.1	31.6	35.8	24.5
3001-4000	Sayı	0	1	0	26	17
	%	0.0	2.3	0.0	59.1	38.6
5000 üzeri	Sayı	0	0	0	1	0
	%	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0
Toplam	Sayı	13	31	89	192	175
	%	2.6	6.2	17.8	38.4	35.0

Araştırma kapsamına alınan kişilerin, gelirleri ile hane halkındaki kişi sayısı arasındaki ilişki incelendiğinde; gelir düzeyleri 2000-3000 TL arası olanların hane halkındaki kişi sayısındaki yoğunluk 3-4 iken (2001-3000 TL gelir düzeyinde 31.6 oranında kişi sayısı 3, 35.8 oranında kişi sayısı 4) diğer gelir düzeylerinde ise kişi sayısındaki yoğunluğun 4-5 civarında olduğu belirlenmiştir.(0-1000 TL gelir düzeyinde 37.0 oranında kişi sayısı 4, 40.0 oranında kişi sayısı 5, 1001-2000 TL gelir düzeyinde 36.4 oranında kişi sayısı 4, 46.2 oranında kişi sayısı 5, 3001-4000 TL gelir düzeyinde 59.1 oranında kişi sayısı 4, 38.6 oranında kişi sayısı 5)

5.9.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişinin Çalışma Durumu ve Çalışma Koşullarına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan kişinin çalışma durumu, yıl boyunca tam zamanlı geçirdiği ay sayısı, çalışmaya başladığı yaş aralığı, günlük çalışma saati incelenmiştir.

5.9.2.1. Çalışma Durumu

Tablo 5.8’de görüleceği gibi, araştırma kapsamına alınan kişilerin çoğunluğu 10.6’sının ev hanımı %17.0’inin serbest meslek, %19.2’sinin işçi, %24.6’sının memur, %26.8’inin diğer (emekli, esnaf, doktor vb.) oldukları bulunmuştur.

Tablo 5.8. Ankete Katılan Kişilerin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

MESLEK	Sayı	%
Öğrenci	6	1.2
Ev hanımı	53	10.6
İşsiz	2	.4
Serbest meslek	85	17.0
İşçi	96	19.2
Memur	123	24.6
Çiftçi	1	.2
Diğer	134	26.8
TOPLAM	500	100.0

5.9.2.2. Yıl Boyunca Tam Zamanlı Çalışarak Geçirilen Ay Sayısı

Tablo 5.9. incelendiğinde 4-6 ay hariç, çalışma açısından diğer zamanların yoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır. Yıl boyunca 0-3 ayı çalışarak geçiren kişilerin

oranının %19.4, 7-9 ayı çalışarak geçiren kişilerin oranının %26.0 ve 10-12 ayı çalışarak geçiren kişilerin oranının ise %50.0 olduğu görülmektedir.

Tablo 5.9. Ankete Katılan Kişilerin Yıl Boyunca Tam Zamanlı Çalışarak Geçirilen Ay Sayısına Göre Dağılımları

Çalışılan Ay Sayısı	Sayı	%
0-3	97	19.4
4-6	23	4.6
7-9	130	26.0
10-12	250	50.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.10’da görüleceği gibi, araştırma kapsamına alınan kişilerin meslekleriyle yıl boyunca tam zamanlı çalışarak geçirdiği ay sayısı durumunun analizi yapılmış ve aşağıdaki durumlar elde edilmiştir.

Tablo 5.10. Kişilerin Mesleklerine Göre Yıl Boyunca Tam Zamanlı Çalışarak Geçirdiği Ay Sayısının Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’den küçük çıktığından “yıl boyunca tam zamanlı çalışarak geçirdiği ay sayısı durumu”, “meslek” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. ($p=0,000<0,05$).

Tablo 5.11’de Analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.11. Kişilerin Mesleklerine Göre Yıl Boyunca Tam Zamanlı Çalışarak Geçirdiği Ay Sayısının Analizi

MESLEK		Çalışarak Geçirilen Ay Sayısı			
		0-3	4-6	7-9	10-12
Öğrenci	Sayı %	1 16.7	3 50.0	1 16.7	1 16.7
Serbest meslek	Sayı %	8 9.4	9 10.6	21 24.7	47 55.3
İşçi	Sayı %	0 0.0	2 2.1	21 21.9	73 76.0
Memur	Sayı %	0 0.0	0 0.0	26 21.1	97 78.9
Çiftçi	Sayı %	0 0.0	0 0.0	1 100.0	0 0.0
Diğer	Sayı %	37 27.6	8 6.0	36 26.9	53 39.6
TOPLAM	Sayı %	100 20.0	23 4.6	106 21.2	271 54.2

Araştırma kapsamına alınan kişilerin, meslekleriyle ilgili olarak yılı tam zamanlı statüde çalışarak geçirdikleri ay sayıları incelendiğinde, tüm meslek çalışanlarının 7-12 ayları arasında çalışmalarının yoğunlaştığı, sadece öğrencilerin %50.0 oranla 4-6 ay arası çalışma yoğunluğunun olduğu görülmektedir.

5.9.3. Kişilerin Gelirlerini Kullanma Biçimine İlişkin Bilgiler

5.9.3.1. Konuta İlişkin Harcamaların Kişiler Üzerindeki Etkisi

Tablo 5.12’de konuta ilişkin yapılan tüm harcamaların kişiler üzerindeki etkisi incelendiğinde, “konuta ilişkin yapılan tüm harcamaların biraz yük getirdiği”ni ifade edenlerin çoğunlukta olduğu (% 59.2) belirlenmiştir.

Tablo 5.12. Konuta İlişkin Harcamaların Kişilere Etkisinin Dağılımı

Harcamaların Kişiler Üzerindeki Etkisi	Sayı	%
Yük getirmiyor	65	13.0
Biraz yük getiriyor	296	59.2
Çok yük getiriyor	139	27.8
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.13’te görüleceği gibi, araştırma kapsamına alınan kişilerin gelirleriyle konuta ilişkin harcamaların kişiler üzerindeki etkisinin analizi yapılmış ve aşağıdaki durumlar elde edilmiştir.

Tablo 5.13. Kişilerin Gelirleriyle Konuta İlişkin Harcamaların Kişiler Üzerindeki Etkisinin Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.001
Φ katsayısı	0.001
Cramer V	0.001
Kontenjans katsayısı	0.001

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığından “konuta ilişkin tüm harcamaların kişiler üzerindeki etkisi”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre bağımsız olmadığı, farklılık arz ettiğine karar verilmiştir. ($p=0.001<0.05$)

Tablo 5.14’te, analiz sonucunun doğruluğu yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.14. Kişilerin Gelirleriyle Konuta İlişkin Harcamaların Kişiler Üzerlerindeki Etkisi Arasındaki İlişki

Gelir Düzeyi		Kişiler Üzerindeki Etkisi		
		Yük Getirmiyor	Biraz yük getiriyor	Çok yük getiriyor
0-1000	Sayı %	8 8.0	33 33.0	59 59.0
1001-2000	Sayı %	14 9.8	98 68.5	31 21.7
2001-3000	Sayı %	32 15.1	146 68.9	34 16.0
3001-4000	Sayı %	11 25.0	19 43.2	14 31.8
5000 üzeri	Sayı %	0 0.0	0 0.0	1 100.0
TOPLAM	Sayı %	65 13.0	296 59.2	139 27.8

Araştırma kapsamına alınan kişilerin gelirleriyle konuta ilişkin harcamalarının kişiler üzerindeki etkisi incelendiğinde, kişilerin gelirleri arttıkça (0-3000 TL arasında) harcamanın getirdiği etkilerin azaldığı görülmektedir. Fakat gelirleri 3000-4000 TL arasında olan kişilerin, gelirlerinin yüksek olmasına rağmen harcamalarının yük getirdiği sonucuna varılmıştır. Bu sonuç 3000-4000 TL arası gelir düzeyine sahip olan kişilerin ev harici başka durumlar için harcama yaptıkları sonucunu göstermektedir.

5.9.3.2. Kişilerin Yıpranmış veya Eskimiş Mobilyaları Yenileyebilme Durumları

Tablo 5.15'te Kişilerin %53.8'inin yıpranmış veya eskimiş mobilyalarını yenileyebildikleri, %46.2'sinin ise mobilyalarının yenileyemedikleri belirlenmiştir.

Tablo 5.15. Ankete Katılan Kişilerin Yıpranmış veya Eskimiş Mobilyaları Yenileyebilme Durumuna Göre Dağılımları

Yenileyebilme Durumu	Sayı	%
Evet	269	53.8
Hayır	231	46.2
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.16’da, araştırma kapsamına alınan kişilerin gelirleriyle yıpranmış veya eskimiş mobilyaları yenileyebilme durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.16. Kişilerin Gelirleriyle Yıpranmış Veya Eskimiş Mobilyaları Yenileyebilme Durumunun Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığı için “yıpranmış veya eskimiş mobilyaları yenileyebilme durumunun”, “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “yıpranmış veya eskimiş mobilyaları yenileyebilme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.17’de görüldüğü gibi analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.17. Kişilerin Gelirleriyle Yıpranmış veya Eskimiş Mobilyaları Yenileyebilme Durumu Arasındaki İlişki

Gelir Düzeyi		Mobilyaları Yenileyebilme Durumu	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı %	20 20.0	80 80.0
1001-2000	Sayı %	78 54.5	65 45.5
2001-3000	Sayı %	151 71.2	61 28.8
3001-4000	Sayı %	34 77.3	10 22.7
5000 üzeri	Sayı %	1 100.0	0 0.0
TOPLAM	Sayı %	284 56.8	216 43.2

Araştırma kapsamına alınan kişilerin gelirleri ile yıpranmış veya eskimiş mobilyaları yenileyebilme durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, 0-1000 TL gelir düzeyine sahip ailelerin yıpranmış ve eskimiş mobilyalarını yenileyemediklerini,(% 80.0) diğer gelir düzeyine sahip ailelerde ise yıpranmış ve eskimiş mobilyalarını yenileyebildiklerini belirtenlerin en yüksek oranda oldukları belirlenmiştir. (1001-2000 TL %54.5, 2001-3000 TL %71.2, 3001- 4000 TL %77.3)

5.9.4. Ailelerin Borçlarını Zamanında Ödeyebilme Durumları

5.9.4.1. Son 12 Ay İçinde Ev Kirasının, Faizli Borç Geri Ödemesinin Veya Konut Kredisinin Planlandığı Gibi Ödenememe Durumu

Son 12 ay içerisinde ev kirasının, faizli borç ödemesinin veya konut kredisinin planlandığı gibi ödenememe durumu incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan kişilerin borçlarını ödeyebildiklerini (% 52,.0) ve bu tür ödemesinin olmadığını (% 24.4) belirtenler yoğunluktadır.

Tablo 5.18. Son 12 Ay İçinde Ev Kirasının, Faizli Borç Geri Ödemesinin veya Konut Kredisinin Planlandığı Gibi Ödenememe Durumu Dağılımı

Ödenememe Durumu	Sayı	%
Hayır	260	52.0
Evet, bir kez	60	12.0
Evet, iki kez	33	6.6
Evet, ikiden fazla	25	5.0
Bu tür ödemem yok	122	24.4
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.19’da, gelire göre kişinin son 12 ay içinde ev kirasının, faizli borç ödemesinin veya konut kredisinin planlandığı gibi ödenememe durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerlere ulaşılmıştır.

Tablo 5.19. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Ev Kirasının, Faizli Borç Ödemesinin Veya Konut Kredisinin Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.001
Φ katsayısı	0.001
Cramer V	0.001
Kontenjans katsayısı	0.001

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05'ten küçük çıktığı için “son 12 ay içinde ev kirasının, faizli borç geri ödemesinin veya konut kredisinin planlandığı gibi ödenememe durumunun”, “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “son 12 ay içinde ev kirasının, faizli borç geri ödemesinin veya konut kredisinin planlandığı gibi ödenememe durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.001<0.05$)

Tablo 5.20’de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile desteklenmektedir.

Tablo 5.20. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Ev Kirasının, Faizli Borç Ödemesinin Veya Konut Kredisinin Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Ödenememe Durumu				
		Hayır	Bir kez	İki kez	İki.fazla	Ödm.Yok
0-1000	Sayı	43	5	9	11	31
	%	43.0	6.0	9.0	11.0	31.0
1001-2000	Sayı	61	10	22	4	46
	%	42.7	7.0	15.4	2.8	32.2
2001-3000	Sayı	122	43	1	8	38
	%	57.5	20.3	0.5	3.8	17.9
3001-4000	Sayı	34	0	1	2	7
	%	77.3	0.0	2.3	4.5	15.9
5000 üzeri	Sayı	1	0	0	0	0
	%	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0
TOPLAM	Sayı	261	59	33	25	122
	%	52.2	11.8	12.0	5.0	24.4

Son 12 ay içinde ev kirasının, faizli borç ödemesinin veya konut kredisinin planlandığı gibi ödenememe durumunun ailelerin aylık gelir düzeylerine göre incelendiğinde, ailelerin geliri arttıkça ödenememe durumunun ortadan kalktığı tespit edilmiştir. (0-1000 TL %43.0, 1001- 2000 TL %42.7, 2001-3000 TL %57.5, 3001 - 4000 TL %77.3)

5.9.4.2. Son 12 Ay İçinde Elektrik, Su, Gaz Faturalarının Planlandığı Gibi Ödenememe Durumu

Tablo 5.21’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan kişilerin, son 12 ay içinde elektrik, su, gaz vb. faturaların planlandığı gibi ödenememe durumu incelendiğinde %51.2’sinin ödenememe durumunun olmadığı, %16.6’sının bir kez ödeyemediği, %12.8’inin iki kez ödeyemediği, %16.0’ının ikiden fazla ödenememe durumunun olduğu ve %3.4’ünün ise bu tür ödemesinin bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 5.21. Son 12 Ay İçinde Elektrik, Su Gaz Faturalarının Planlandığı Gibi Ödenememe Durumu Dağılımı

Ödenememe Durumu	Sayı	%
Hayır	256	51.2
Evet, bir kez	83	16.6
Evet, iki kez	64	12.8
Evet, ikiden fazla	80	16.0
Bu tür ödemem yok	17	3.4
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.22’de, gelire göre kişinin son 12 ay içinde elektrik, su, gaz vb. faturaların planlandığı gibi ödenememe durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.22. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Elektrik, Su, Gaz Vb. Faturaların Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığı için “son 12 ay içinde elektrik, su, gaz vb. faturaların planlandığı gibi ödenememe durumunun” “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “son 12 ay içinde elektrik, su, gaz vb. faturaların planlandığı gibi ödenememe durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.23’te, analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.23. Gelire Göre Kişinin Son 12 Ay İçinde Elektrik, Su, Gaz Vb. Faturaların Planlandığı Gibi Ödenememe Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Ödenememe Durumu				
		Hayır	Bir kez	İki kez	İki. fazla	Ödm. Yok
0-1000	Sayı %	31 31.0	21 21.0	15 15.0	23 23.0	10 10.0
1001-2000	Sayı %	63 44.1	17 11.9	43 30.1	18 12.6	2 1.4
2001-3000	Sayı %	137 64.6	43 20.3	5 2.4	22 10.4	5 2.4
3001-4000	Sayı %	25 56.8	1 2.3	1 2.3	17 38.6	0 0.0
5000 üzeri	Sayı %	0 0.0	1 100.0	1 0.0	17 0.0	0 0.0
Toplam	Sayı %	56 51.2	83 16.6	64 12.8	80 16.0	17 3.4

Konu, kişilerin aylık gelir düzeylerine göre incelendiğinde, tüm gelir düzeylerindeki ailelerin çoğunluğunun, son 12 ay içerisinde elektrik, su, gaz, vb. faturaların planlandığı gibi ödenememe durumunun olmadığı belirlenmiştir. (0-1000 TL %31.0, 1001 - 2000 TL %44.1, 2001 -3000 TL %64.6, 3001 - 4000 TL %56.8)

5.9.4.3.Aylık Gelir İle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu

Tablo 5.24'te, araştırma kapsamına alınan kişilerin, aylık geliri bir ay boyunca geçinebilme durumu incelendiğinde %4.4'ünün aylık geliri ile geçinebilmesinin çok zor, % 30.2'sinin aylık geliri ile geçinebilmesinin rahat, %53.8'inin aylık geliri ile geçinebilmesinin zor ve %11.6'sının aylık geliri ile geçinebilmesinin çok zor olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.24. Aylık Gelir İle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumu Dağılımı

Geçinebilme Durumları	Sayı	%
Çok rahat	22	4.4
Rahat	151	30.2
Zor	269	53.8
Çok zor	58	11.6
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.25'te kişinin geliriyle bir ay boyunca geçinebilme durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.25. Kişinin Geliriyle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’den küçük çıktığından “bir ay boyunca geçinebilme durumunun”, “kişilerin aylık gelirlerinden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “bir ay boyunca geçinebilme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. (p=0.000<0.05)

Tablo 5.26’da, analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.26. Kişinin Geliriyle Bir Ay Boyunca Geçinebilme Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Aylık gelirinize bir ay boyunca geçinebilme durumu			
		Çok rahat	Rahat	Zor	Çok zor
0-1000	Sayı %	2 2.0	10 10.0	47 47.0	41 41.0
1001-2000	Sayı %	5 3.5	29 20.3	95 66.4	14 9.8
2001-3000	Sayı %	2 0.9	95 44.8	112 52.8	3 1.4
3001-4000	Sayı %	13 29.5	16 36.4	15 34.1	0 0.0
5000 üzeri	Sayı %	0 0.0	1 100.0	0 0.0	0 0.0
Toplam	Sayı %	22 4.4	151 30.2	269 53.8	58 11.6

Araştırma kapsamına alınan kişilerin, aylık gelirleri arttıkça bir ay boyunca geçinebilme durumu rahatlıyor. Geliri 0-1000 TL olan kişilerin % 47.0’ının zor, %41.0’ının çok zor geçindiği; geliri 1001 -2000 TL olan kişilerin % 66.4’ünün zor geçindiği; geliri 3001-4000 TL arası %34.1’inin zor geçindiği belirlenmiştir. 3000-4000 TL arası ciddi bir düşme olması gerekirken zor diyenlerin oranının yüksek olması, kişilerin geçim haricinde gelirlerini başka durumlar için kullandıklarını gösterir.

5.9.5. Sağlık Sigortasına İlişkin Bilgiler

5.9.5.1. Kişilerin Sağlık Sigortasına Sahip Olma Durumları

Tablo 5.27’de, araştırma kapsamına alınan kişilerin çoğunluğunun (%83.0) sağlık sigortasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Tablo 5.27. Kişilerin Sağlık Sigortasına Sahip Olma Durumları Dağılımı

Sahip Olma Durumu	Sayı	%
Evet	415	83.0
Hayır	85	17.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.28’de, Gelire göre kişinin sağlık sigortasına sahip olma durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.28. Gelire Göre Kişinin Sağlık Sigortasına Sahip Olma Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0,05’ten küçük çıktığı için “kişinin özel sağlık sigortasına sahip olma durumunun”, “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. ($p=0.000<0.05$). Yani “kişinin sağlık sigortasına sahip olma durumu” “gelire” göre farklılık arz etmektedir

Tablo 5.29’da görüleceği gibi, analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.29. Gelire Göre Kişinin Sağlık Sigortasına Sahip Olma Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Sağlık sigortasına olma durumu	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı %	70 70.0	30 30.0
1001-2000	Sayı %	131 91.6	12 8.4
2001-3000	Sayı %	187 88.2	25 11.8
3001-4000	Sayı %	26 59.1	18 40.9
5000 üzeri	Sayı %	1 100.0	0 0.0
TOPLAM	Sayı %	415 83.0	85 17.0

Araştırma kapsamına alınan kişilerin, gelirleri ile sağlık sigortasına sahip olma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, 1000-2000 TL arası gelir düzeyine sahip kişilerin sağlık sigortasına sahip olma oranı yüksek, (0-1000 TL % 70.0, 1001-2000 TL % 91.6) bunun dışındaki gelir düzeylerine sahip kişilerin ise sağlık sigortasına sahip olma oranı düşük çıkmıştır.(2001-3000 TL %88.2, 3001-4000 TL %59.1)

Bunun sebebi 1000-2000 TL arası gelirlilerin memur, diğer gelir düzeylerinde ise memur olmayan kişilerin oranının artmasıdır.

5.9.6.Gıda Tüketimine İlişkin Bilgiler

5.9.6.1.İstenildiği veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Haftada En Az 3 Gün Et, Tavuk Ya da Balık İçeren Yemek Yenilebilme Durumu

Tablo 5.30'a göre ankete katılan kişilerden %63.6'sının istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebildikleri, %36.4'ünün ise yiyemediği belirlenmiştir.

Tablo 5.30. İstenildiği veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Haftada En Az 3 Gün Et, Tavuk Ya Da Balık İçeren Yemek Yenilebilme Dağılımı

Yenilebilme Durumu	Sayı	%
<i>Evet</i>	318	63.6
<i>Hayır</i>	182	36.4
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.31’de, gelire göre kişinin istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebilme durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.31. Gelire Göre Kişinin İstenildiği Veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Haftada En Az 3gün Et, Tavuk Ya Da Balık İçeren Yemek Yiyebilme Durumunun Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığı için “kişinin istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebilme durumunun”, “kişilerin aylık gelirinden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “kişinin istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebilme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.001<0.05$)

Tablo 5.32’de, analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.32. Gelire Göre Kişinin İstenildiği Veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Haftada En Az 3gün Et, Tavuk Ya Da Balık İçeren Yemek Yiyebilme Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Yiyebilme Durumları	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı	53	47
	%	53.0	47.0
1001-2000	Sayı	106	37
	%	74.1	25.9
2001-3000	Sayı	141	71
	%	66.5	33.5
3001-4000	Sayı	32	12
	%	72.7	27.3
5000 üzeri	Sayı	1	0
	%	100.0	0.0
TOPLAM	Sayı	333	167
	%	66.6	33.4

Araştırma kapsamına alınan kişilerin, gelirleri ile istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebilme

durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, kişilerin gelir düzeyleri arttıkça istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebilme oranlarının da arttığı tespit edilmiştir. (0-1000 TL %53.0, 1001-2000 TL %74.1 2001-3000 TL %66.5, 3001- 4000 TL %72.7)

5.9.7. Eğitime İlişkin Bilgiler

5.9.7.1. Aile İçindeki Çocukların Özel Okulda Öğrenim Görme Durumları

Tablo 5.33’de araştırma kapsamına alınan kişilerin %97.0’nın ailelerinde özel okulda öğrenim gören birey olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 5.33. Aile İçindeki Çocukların Özel Okulda Öğrenim Görme Durumları Dağılımı

Öğrenim görme durumları	Sayı	%
<i>Evet</i>	15	3.0
<i>Hayır</i>	485	97.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.34’de gelire göre aile içindeki bireylerin özel okulda öğrenim görme durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.34. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Okulda Öğrenim Görme Durumunun Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.191
Φ katsayısı	0.191
Cramer V	0.191
Kontenjans katsayısı	0.191

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten büyük çıktığı için “aile içindeki bireylerin özel okulda öğrenim görme durumunun” “gelirden” bağımsız olduğuna karar verilmiştir. Yani “aile içindeki bireylerin özel okulda öğrenim görme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmemektedir. ($p=0.191>0.05$)

Tablo 5.35’de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.35. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Okulda Öğrenim Görme Durumunun Analizi

Gelir Düzeyleri		Aile İçinde Özel Okulda Paralı Öğrenim Görme Durumları	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı %	6 6.0	94 94.0
1001-2000	Sayı %	1 0.7	142 99.3
2001-3000	Sayı %	6 2.8	206 97.2
3001-4000	Sayı %	2 4.5	42 95.5
5000 üzeri	Sayı %	0 0.0	1 100.0
TOPLAM	Sayı %	15 3.0	485 97.0

Konu, ailelerin aylık gelir düzeylerine göre incelendiğinde, tüm gelir düzeylerinde aile içindeki çocukların özel okulda bazı istisnalar dışında öğrenim görmedikleri belirlenmiştir.

5.9.8. Özel Araba Ve Bulaşık Makinesine Sahibi Olma Durumuna İlişkin Bilgiler

5.9.8.1. Ailelerin Özel Araba Sahibi Olma Durumları

Tablo 5.36’da, araştırma kapsamına alınan ailelerin, %64,4’ünün özel araba sahibi oldukları, %31.6’sının maddi yetersizlikler yüzünden özel araba sahibi olamadıkları belirlenmiştir.

Tablo 5.36. Ailelerin Özel Araba Sahibi Olma Durumları Dağılımı

Özel araba sahibi olma durumu	Sayı	%
Var	322	64.4
Yok, maddi yetersizlikler	158	31.6
Yok, diğer nedenler	20	4.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.37’de, gelire göre aile içindeki bireylerin özel araca sahip olma durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.37. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Araca Sahip Olma Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05'ten küçük çıktığı için “aile içindeki bireylerin özel araca sahip olma durumunun” “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “aile içindeki bireylerin özel araca sahip olma durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.38’de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.38. Gelire Göre Aile İçindeki Bireylerin Özel Araca Sahip Olma Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Kişinin bir otomobile sahip olma durumu		
		Var	Yok, maddi yetersizlikler	Yok, diğer nedenler
0-1000	Sayı	42	52	6
	%	42.0	52.0	6.0
1001-2000	Sayı	74	59	10
	%	51.7	41.3	7.0
2001-3000	Sayı	161	47	4
	%	75.9	22.2	1.9
3001-4000	Sayı	44	0	0
	%	100.0	0.0	0.0
5000 üzeri	Sayı	1	0	0
	%	100.0	0.0	0.0
TOPLAM	Sayı	322	158	20
	%	64.4	31.6	4.0

Konu, ailelerin aylık gelir düzeylerine göre incelendiğinde, gelir düzeyi arttıkça araba sahibi olma oranı da artmaktadır. Özel araca sahip olma oranları 0-1000 TL gelir düzeyinde %42.0, 1001-2000 TL gelir düzeyinde %51.7, 2001-3000 TL gelir düzeyinde %75.9, 3000 TL ve üzeri gelir düzeyinde ise bu oran %100.0 şeklinde gözlenmiştir.

5.9.8.2.Ailelerin Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumları

Ailelerin bulaşık makinesine sahip olma durumları ile ilgili Tablo 5.39. incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan ailelerden, %66.6'sının bulaşık makinesi sahibi oldukları, %20.2'sinin diğer nedenlerden (fiziki alan yetersizliği vb.) ve %13.2'sinin maddi yetersizlikler yüzünden bulaşık makinesi sahibi olamadıkları belirlenmiştir.

Tablo 5.39. Ailelerin Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumları Dağılımı

Bulaşık makinesine sahip olma durumu	Sayı	%
Var	333	66.6
Yok, maddi yetersizlikler	66	13.2
Yok, diğer nedenler	101	20.2
Toplam	500	100.0

Tablo 5.40'da gelire göre ailenin bulaşık makinesine sahip olma durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki sonuçlar bulunmuştur.

Tablo 5.40. Gelire Göre Ailenin Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05'ten küçük çıktığı için "ailenin bulaşık makinesine sahip olma durumunun" "gelirden" bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani "ailenin bulaşık makinesine sahip olma durumu", "kişilerin aylık gelir" değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.41'de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.41. Gelire Göre Ailenin Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Bulaşık Makinesine Sahip Olma Durumu		
		Var	Yok, maddi yetersizlikler	Yok, diğer nedenler
0-1000	Sayı %	46 46.0	32 32.0	22 22.0
1001-2000	Sayı %	101 70.6	19 13.3	23 16.1
2001-3000	Sayı %	148 69.8	15 7.1	49 23.1
3001-4000	Sayı %	37 84.1	0 0.0	7 15.9
5000 üzeri	Sayı %	1 100.0	0 0.0	0 0.0
TOPLAM	Sayı %	333 66.6	66 13.2	101 20.2

Araştırma kapsamına alınan kişilerin gelirlerine göre hane halkında bulaşık makinesine sahip olma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, kişilerin gelir düzeyi arttıkça bulaşık makinesine sahip olma oranları da artmaktadır. (0-1000 TL % 46.0, 1001-2000 TL % 70.6, 2001-3000 TL % 69.8, 3001-4000 TL 84.1)

5.9.9. Konut ve Konut Olanaklarına İlişkin Bilgiler

Bu bölümde; ailelerin, yaşadıkları konutun tipi ile ev sahibi olma durumları, ailelerin yaşadıkları konutta çalışma odası bulunma durumu, konutun ısınma şekli ve rutubetli olma durumu ile konut ve konut olanaklarına ilişkin memnun olma durumları incelenmiştir.

5.9.9.1. Ailelerin Yaşadıkları Konutun Tipi

Tablo 5.42'ye göre araştırma kapsamına alınan kişilerin, %80.0'nın apartman dairesinde oturdukları saptanmıştır.

Tablo 5.42. Ailelerin Yaşadıkları Konutun Tipi Dağılımı

Konutun Tipi	Sayı	%
Müstakil konut	100	20.0
Apartman	400	80.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.43’de gelire göre ailenin yaşadıkları konutun tipi analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.43. Gelire Göre Ailenin Yaşadıkları Konutun Tipi Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığı için “ailelerin yaşadıkları konut tipinin”, “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “ailelerin yaşadıkları konut tipi”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.44’de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.44. Gelire Göre Ailenin Yaşadıkları Konutun Tipi Analizi

Gelir Düzeyi		Oturlan konutun tipi	
		Müstakil konut	Apartman
0-1000	Sayı	32	68
	%	32.0	68.0
1001-2000	Sayı	37	106
	%	25.9	74.1
2001-3000	Sayı	28	184
	%	13.2	86.8
3001-4000	Sayı	3	41
	%	6.8	93.2
5000 üzeri	Sayı	0	1
	%	0.0	100.0
TOPLAM	Sayı	100	400
	%	20.0	80.0

Gelir düzeylerine göre ailelerin yaşadıkları konut tipleri incelendiğinde, 0-1000 TL gelirli ailelerin %68,0’ının, 1001-2000 TL gelirli ailelerin % 74.1’inin,

2001-3000 TL gelirli ailelerin %86.8'inin, 30001-4000 TL gelirli ailelerin %93.7'sinin apartman dairesinde oturdukları belirlenmiştir.

5.9.9.2. Kişilerin Yaşadıkları Konutta Çalışma Odasının Bulunma Durumu

Tablo 5.45'de, araştırma kapsamına alınan kişilerin %51.0'ının yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunduğu, % 49.0'ının ise yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 5.45. Kişilerin Yaşadıkları Konutta Çalışma Odasının Bulunma Durumu Dağılımı

Çalışma Odasının Bulunma Durumu	Sayı	%
Evet	255	51.0
Hayır	245	49.0
Toplam	500	100.0

Tablo 5.46'da, gelire göre kişilerin yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunma durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.46. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Çalışma Odasının Bulunma Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.009
Φ katsayısı	0.009
Cramer V	0.009
Kontenjans katsayısı	0.009

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05'ten küçük çıktığı için “kişilerin yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunma durumunun ” “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “kişilerin yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunma durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.009<0.05$)

Tablo 5.47'de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.47. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Çalışma Odasının Bulunma Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Çalışma Odasının Bulunma Durumu	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı %	38 38.0	62 62.0
1001-2000	Sayı %	72 50.3	71 49.7
2001-3000	Sayı %	114 53.8	98 46.2
3001-4000	Sayı %	30 68.2	14 31.8
5000 üzeri	Sayı %	1 100.0	0 0.0
TOPLAM	Sayı %	255 51.0	245 49.0

Konu kişilerin aylık gelirine göre incelendiğinde, 0-1000 TL gelirli kişilerin yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunmadığı(%62.0), diğer gelir düzeylerinde ise çalışma odasının mevcut olduğu belirlenmiştir.(1001-2000 TL % 50.3, 2001-3000 TL % 53.8, 3001-4000 TL % 68.2)

5.9.9.3.Kişilerin Yaşadıkları Konutta, Odaların Karanlık Olması veya Yeterli Işık Almaması Durumu

Tablo 5.48’de kişilerin %86.8’inin yaşadıkları konutta, odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumu olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 5.48. Kişilerin Yaşadıkları Konutta, Odaların Karanlık Olması veya Yeterli Işık Almaması Durumu Dağılımı

Karanlık Olması veya Işık Almaması Durumu	Sayı	%
Evet	66	13.2
Hayır	434	86.8
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.49’da gelire göre kişilerin yaşadıkları konutta odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.49. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Odaların Karanlık Olması Veya Yeterli Işık Almaması Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.023
Φ katsayısı	0.023
Cramer V	0.023
Kontenjans katsayısı	0.023

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05'ten küçük çıktığı için “kişinin yaşadığı konutta odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumunun”, “gelirden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “kişinin yaşadığı konutta odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.023<0.05$)

Tablo 5.50’de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.50. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Odaların Karanlık Olması Veya Yeterli Işık Almaması Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumu	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı	22	78
	%	22.0	78.0
1001-2000	Sayı	20	123
	%	14.0	86.0
2001-3000	Sayı	22	190
	%	10.4	89.6
3001-4000	Sayı	2	42
	%	4.5	95.5
5000 üzeri	Sayı	0	1
	%	0.0	100.0
TOPLAM	Sayı	66	434
	%	13.2	86.8

Kişilerin yaşadıkları konutta odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumu aylık gelirine göre incelendiğinde, tüm gelir düzeyindeki ailelerin

oturdıkları konutta odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması gibi bir sorunun olmadığı belirlenmiştir. (0-1000 TL %78.0, 1001-2000 TL %86.0, 2001 - 3000 TL %89.6, 3001 -4000 TL % 95.5 ve 5000 üzeri % 100.0)

5.9.9.4. Kişinin Yaşadığı Konutta Isıtma Sisteminin Yetersizliğinden Dolayı Kış Aylarında Isınma Sorunu Yaşaması

Tablo 5.51’de, araştırma kapsamındaki kişilerin % 73.2’sinin yaşadıkları konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşamadığı belirlenmiştir.

Tablo 5.51. Kişinin Yaşadığı Konutta Isıtma Sisteminin Yetersizliğinden Dolayı Kış Aylarında Isınma Sorunu Yaşamaları Dağılımı

Isınma Sorunu Yaşamaları Durumu	Sayı	%
Evet	134	26.8
Hayır	366	73.2
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.52’de gelire göre kişilerin yaşadıkları konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşama durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.52. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Isıtma Sisteminin Yetersizliğinden Dolayı Kış Aylarında Isınma Sorunu Yaşama Durumunun Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.030
Φ katsayısı	0.030
Cramer V	0.030
Kontenjans katsayısı	0.030

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığı için “kişinin yaşadığı konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşamaları durumunun” “kişilerin aylık gelirinden” bağımsız olmadığına karar verilmiştir. Yani “kişinin yaşadığı konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşamaları durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. ($p=0.030<0.05$)

Tablo 5.53’de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.53. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutta Isıtma Sisteminin Yetersizliğinden Dolayı Kış Aylarında Isınma Sorunu Yaşama Durumunun Analizi

Gelir düzeyi		Isınma Sorunu Yaşama Durumu	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı %	36 36.0	64 64.0
1001-2000	Sayı %	33 23.1	110 76.9
2001-3000	Sayı %	48 22.6	164 77.4
3001-4000	Sayı %	17 38.6	27 61.4
5000 üzeri	Sayı %	0 0.0	1 100.0
TOPLAM	Sayı %	134 26.8	366 73.2

Kişilerin yaşadıkları konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşama durumu aylık gelirlerine göre incelendiğinde, tüm gelir düzeylerinde yaşadıkları konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorununun yaşanmadığı belirlenmiştir. Gelir arttıkça ısınma sorunu azalmakla birlikte 3000-4000 TL arasında farklılık arz etmektedir.

5.9.9.5.Kişilerin Yaşadıkları Konutun Sağlık Merkezine Erişim Durumu

Tablo 5.54’de araştırma kapsamına alınan kişilerin yaşadıkları konutun sağlık merkezine erişim durumunun %28.4’ünün zor, % 48.8’inin kolay, %20.0’ının çok kolay olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.54. Kişilerin Yaşadıkları Konutun Sağlık Merkezine Erişim Durumu Dağılımı

Sağlık Merkezine Erişim Durumu	Sayı	%
Çok Zor	14	2.8
Zor	142	28.4
Kolay	244	48.8
Çok kolay	100	20.0
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.55’de gelire göre kişilerin yaşadıkları konutun sağlık merkezine erişim durumunun analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.55. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutun Sağlık Merkezine Erişim Durumunun Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığından “kişinin yaşadığı konutun sağlık merkezine erişim durumu” “kişilerin aylık gelirinden” bağımsız değildir. Yani “kişinin yaşadığı konutun sağlık merkezine erişim durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir.($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.56’da analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile desteklenmektedir.

Tablo 5.56. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutun Sağlık Merkezine Erişim Durumunun Analizi

Gelir düzeyi		Sağlık merkezine erişim durumu			
		Çok Zor	Zor	Kolay	Çok kolay
0-1000	Sayı	4	24	57	15
	%	4.0	24.0	57.0	15.5
1001-2000	Sayı	2	25	91	25
	%	1.4	17.5	63.6	17.5
2001-3000	Sayı	8	70	86	48
	%	3.8	33.0	40.6	22.6
3001-4000	Sayı	0	23	9	12
	%	0.0	52.3	20.5	27.3
5000 üzeri	Sayı	0	0	1	0
	%	0.0	0.0	100.0	0.0
TOPLAM	Sayı	14	142	244	100
	%	2.8	28.4	48.8	20.0

Konu kişilerin aylık gelirine göre incelendiğinde, tüm gelir düzeylerin de kişilerin yaşadıkları konutun sağlık merkezine erişim durumunun kolay olduğu

belirlenmiştir.(0-1000 TL %57.0, 1001-2000 TL %63.6, 2001-3000 TL %40.6, 3001-4000 TL %20.5)

5.9.9.6. Kişilerin Yaşadıkları Konutun Isınma Şekli

Tablo 5.57’da araştırma kapsamına alınan kişilerin çoğunluğunun(%75.0) yaşadıkları konutun ısınma şeklinin kalorifer(kat kaloriferi/ kombi) olduğu bulunmuştur.

Tablo 5.57. Kişilerin Yaşadıkları Konutun Isınma Şekli

Konutun Isınma Şekli	Sayı	%
Soba	51	10.2
Kalorifer(müşterek veya merkezi ısıtma)	65	13.0
Kalorifer(kat kaloriferi/ kombi)	375	75.0
Diğer	9	1.8
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.58’de gelire göre kişilerin yaşadıkları konutun ısıtma durumunu analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.58. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutu Isıtma Durumunun Analizi

İlişki Katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’ten küçük çıktığından “kişilerin yaşadıkları konutu ısıtma durumunun ”, “kişilerin aylık gelirinden ” bağımsız değildir.($p=0.000<0.05$) Yani “kişilerin yaşadıkları konutu ısıtma durumları”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 5.59’da analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.59. Gelire Göre Kişilerin Yaşadıkları Konutun Isıtma Durumunun Analizi

Gelir Düzeyi		Konutun Isınma Sistemi			
		Soba	Kalorifer	Kalorifer(kombi)	Diğer
0-1000	Sayı	20	10	67	3
	%	20.0	10.0	67.0	3.0
1001-2000	Sayı	18	5	120	0
	%	12.6	3.5	83.9	0.0
2001-3000	Sayı	13	45	148	6
	%	6.1	21.2	69.8	2.8
3001-4000	Sayı	0	5	39	0
	%	0.0	11.4	88.6	0.0
5000 üzeri	Sayı	0	0	1	0
	%	0.0	0.0	100.0	0.0
TOPLAM	Sayı	51	65	375	9
	%	10.2	13.0	75.0	1.8

Konu kişilerin aylık gelirine göre incelendiğinde, tüm gelir düzeylerinde kişilerin yaşadıkları konutun ısınma şeklinin çoğunlukla kalorifer(kombi) olduğu belirlenmiştir.(0-1000 TL %67.0, 1001-2000 TL %83.9, 2001-3000 TL %69.8, 3001-4000 TL %88.6)

5.9.10. Dinlenme ve Eğlenme Faaliyetlerine İlişkin Bilgiler

5.9.10.1. İstenildiği Veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Tüm Hane Halkı Fertlerinin Evden Uzakta Bir Haftalık Tatil Masrafını Karşılatabilecek Durumu

Tablo 5.60’da araştırma kapsamına alınan kişilerin %80.6’sının istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda olmadıkları belirlenmiştir.

Tablo 5.60. İstenildiği veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Tüm Hane Halkı Fertlerinin Evden Uzakta Bir Haftalık Tatil Masrafını Karşılatabilecek Durumunun Dağılımı

Karşılatabilme durumu	Sayı	%
Evet	97	19.4
Hayır	403	80.6
TOPLAM	500	100,0

Tablo 5.61’de gelire göre istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda olmalarının analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.61. Gelire Göre İstenildiği Veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Tüm Hane Halkı Fertlerinin Evden Uzakta Bir Haftalık Tatil Masrafını Karşılatabilecek Durumda Olmalarının Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’den küçük çıktığından “istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilme durumları”, “kişilerin aylık gelirlerinden” bağımsız değildir. Yani “istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilme durumu”, “kişilerin aylık gelir”değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. ($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.62’de analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.62. Gelire Göre İstenildiği Veya İhtiyaç Duyulduğu Zaman Tüm Hane Halkı Fertlerinin Evden Uzakta Bir Haftalık Tatil Masrafını Karşılatabilecek Durumda Olmalarının Analizi

Gelir Düzeyi		Karşılatabilme Durumu	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı	5	95
	%	5.0	95.0
1001-2000	Sayı	11	132
	%	7.7	92.3
2001-3000	Sayı	72	140
	%	34.0	66.0
3001-4000	Sayı	8	36
	%	18.2	81.8
5000 üzeri	Sayı	1	0
	%	100.0	0.0
TOPLAM	Sayı	97	403
	%	19.4	80.6

Konu, ailelerin aylık gelir düzeylerine göre incelendiğinde, tüm gelir düzeylerin de kişilerin çoğunluğunun istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm

hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda olmadıkları saptanmıştır.

5.9.10.2. Kişilerin Sinema ve Tiyatroya Gitme Alışkanlıkları Durumu

Tablo 5.63’de araştırma kapsamına alınan kişilerin %62.2’sinin sinema veya tiyatroya gitme alışkanlıklarının olmadıkları belirlenmiştir.

Tablo 5.63. Kişilerin Sinema ve Tiyatroya Gitme Alışkanlıkları Durumunun Dağılımı

Alışkanlık Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	189	37.8
Hayır	311	62.2
TOPLAM	500	100.0

Tablo 5.64’te, Gelire göre kişilerin sinema ve tiyatroya gitme durumlarının analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda aşağıdaki değerler bulunmuştur.

Tablo 5.64. Gelire Göre Kişilerin Sinema ve Tiyatroya Gitme Alışkanlıklarının Analizi

İlişki katsayıları	Sig. Değerleri
Ki kare	0.000
Φ katsayısı	0.000
Cramer V	0.000
Kontenjans katsayısı	0.000

Bütün ilişki katsayıları için significance (sig) değerleri 0.05’den küçük çıktığından “kişilerin sinema ve tiyatroya gitme alışkanlıkları”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. ($p=0.000<0.05$)

Tablo 5.65’te, analiz sonucunun doğruluğu aşağıdaki yüzde değerleri ile de desteklenmektedir.

Tablo 5.65. Gelire Göre Kişilerin Sinema ve Tiyatroya Gitme Alışkanlıklarının Analizi

Gelir Düzeyi		Alışkanlık Durumu	
		Evet	Hayır
0-1000	Sayı %	31 31.0	69 69.0
1001-2000	Sayı %	43 30.1	100 69.9
2001-3000	Sayı %	94 44.3	118 55.7
3001-4000	Sayı %	20 45.5	24 54.5
5000 üzeri	Sayı %	1 100.0	0 0.0
TOPLAM	Sayı %	189 37.8	311 62.2

Konu, ailelerin aylık gelir düzeylerine göre incelendiğinde gelir düzeyi arttıkça kişilerin sinema ve tiyatroya gitme oranları da artmaktadır. (0-1000 TL % 31.0, 1001-2000 TL % 30.1, 2001-3000 TL %44.3, 3001-4000 TL % 45.5)

SONUÇLAR

Araştırmanın evrenini Sivas ili Belediye sınırları içinde oturan, aileleriyle yaşayan 15-65 yaş arası kadın ve erkekler oluşturmaktadır. Araştırmaya alınacak ailelerin belirlenmesinde önce farklı sosyo-ekonomik düzeydeki semtlere daha sonra ailelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Merkez ilçede 500 kişiye gelir ve yaşam koşulları konulu bir anket çalışması uygulanmıştır. Araştırma kapsamındaki kişilerle birebir görüşülerek, hazırlanan anket formu uygulanmıştır. Ankette, Sivas ilinde gelir ve yaşam koşulları konusuyla ilgili sorular yer almaktadır. Anket soruları birey özelinde tüm aileyi kapsayan sorulardır. Ankette deneklere; yaş, cinsiyet, öğrenim durumu gibi demografik soruların yanı sıra; meslek, aylık gelir durumu, aylık konut masrafı, vb. gibi ekonomik içerikli sorularda yöneltilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan 500 kişiden 381'inin (%76.2) erkek, 119'unun bayan (%23.8) olduğu belirlenmiştir.

Anket uygulanan kişilerin gelir düzeylerinin 0-3000 arası yoğunlaştığı görülmüştür. (0-1000 TL %20.0, 1001-2000 TL %28.6, 2001-3000 TL %42.4)

Anket uygulanan kişilerin lise mezunu olanların % 38.6 oranında diğerlerinin ise yaklaşık aynı yoğunlukta olduğu gözlenmiştir (%20). İlk ve ortaokullarının gelir düzeyleri 0-2000 TL, lise ve yükseköğrenimlerin gelir düzeyleri 2000-4000 TL arasında yoğunlaşmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan 500 kişinin hane halkındaki kişi sayısı incelendiğinde; hane halkındaki kişi sayısının 4-5 arasında yoğunlaştığı gözlenmiştir. Gelire göre hane halkındaki kişi sayısı farklılık göstermektedir. 2000-3000 TL gelir düzeyine sahip ailelerin hane halkındaki kişi sayısı yoğunluğu 3-4 arasında iken diğer gelir düzeylerinde bu yoğunluk 4-5 arasında olduğu gözlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin çoğunluğu 10,6'sının ev hanımı %17.0'inin serbest meslek, %19.2'sinin işçi, %24.6'sının memur, %26.8'inin diğer (emekli, esnaf, doktor vb.) oldukları bulunmuştur.

Yıl boyunca tam zamanlı çalışarak geçirilen ay sayısı, 4-6 ay hariç, çalışma açısından diğer zamanlar yoğunlukta olduğu gözlenmiştir. “Yıl boyunca tam zamanlı çalışarak geçirdiği ay sayısı durumu”, “meslek” değişkeninin alt

kategorilerine göre farklılık göstermektedir. Araştırma kapsamına alınan kişilerin, meslekleriyle yıl boyunca tam zamanlı çalışarak geçirdikleri ay 7-12 arasında yoğunlaşmaktadır. Sadece öğrencinin %50.0 oranla 4-6 ay arası çalışma yoğunluğu görülmektedir.

Konuta ilişkin yapılan tüm harcamaların kişiler üzerindeki etkisi incelendiğinde, “konuta ilişkin yapılan tüm harcamaların biraz yük getirdiği”ni ifade edenlerin çoğunlukta olduğu (% 59.2) belirlenmiştir. “Konuta ilişkin tüm harcamaların kişiler üzerindeki etkisi”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre bağımsız olmadığı, farklılık arz ettiğine belirlenmiştir. 0-3000 TL arasında kişilerin gelirleri arttıkça konuta harcamanın getirdiği yükün azaldığı görülmektedir. Fakat 3000-4000 TL arasında yine yük getirdiği sonucu belirlenmiştir. Bu sonuç 3000-4000 TL arası gelir düzeyine sahip kişilerin ev harici başka durumlar için harcama yaptıklarını göstermektedir.

Kişilerin %53.8’inin yıpranmış veya eskimiş mobilyalarını yenileyebildikleri, %46.2’sinin ise mobilyalarının yenileyemedikleri belirlenmiştir. “Yıpranmış veya eskimiş mobilyaları yenileyebilme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. 0-1000 TL arası gelir düzeyine sahip kişilerin yıpranmış veya eskimiş mobilyalarını yenileyemediği, 1000 TL üstündeki gelir düzeyine sahip kişilerin ise yenileyebildikleri belirlenmiştir.

Son 12 ay içinde ev kirasının, faizli borç geri ödemesinin veya konut kredisinin planlandığı gibi ödenememe durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. Ailelerin geliri arttıkça ödenememe durumunun ortadan kalktığı tespit edilmiştir.

Son 12 ay içinde elektrik, su, gaz vb. faturaların planlandığı gibi ödenememe durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Tüm gelir düzeylerindeki ailelerin çoğunluğunun, son 12 ay içerisinde elektrik, su, gaz, vb. faturaların planlandığı gibi ödenememe durumunun olmadığı görülmüştür.

“Bir ay boyunca geçinebilme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Araştırma kapsamına alınan kişilerin aylık gelirleri arttıkça bir ay boyunca geçinebilme durumu rahatlıyor. 3000-4000 TL

arası ciddi bir düşme olması gerekirken zor diyenlerin oranının yüksek olması kişilerin geçim haricinde parayı başka durumlar için kullandıklarını gösteriyor.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin çoğunluğunun (%83.0) sağlık sigortasına sahip oldukları bulunmuştur. “Kişinin sağlık sigortasına sahip olma durumu” “gelire” göre farklılık arz etmektedir. Araştırma kapsamına alınan kişilerin, gelirleri ile sağlık sigortasına sahip olma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde, 1000-2000 TL arası gelir düzeyine sahip kişilerin sağlık sigortasına sahip olma oranı yüksek, (0-1000 TL %70.0, 1001-2000 TL %91.6) bunun dışındaki gelir düzeylerine sahip kişilerin ise sağlık sigortasına sahip olma oranı düşük çıkmıştır.(2001-3000 TL %88.2, 3001-4000 TL %59.1) Bunun sebebi 1000-2000 TL arası gelirli olanların memur, diğer gelir düzeylerinde ise memur olmayan kişilerin oranının artmasıdır.

Kişilerin %63.6’sının istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3 gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebildikleri %36.4’ünde yiyemediği belirlenmiştir. “Kişinin istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebilme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Kişilerin gelir düzeyleri arttıkça istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman haftada en az 3gün et, tavuk ya da balık içeren yemek yiyebilme oranlarının da arttığı tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin %97.0’ının ailelerinde özel okulda öğrenim gören birey olmadığı belirlenmiştir. “Aile içindeki bireylerin özel okulda öğrenim görme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Tüm gelir düzeylerinde aile içindeki çocukların özel okulda bazı istisnalar dışında öğrenim görmedikleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan ailelerin, %64.4’ünün özel araba sahibi oldukları, %31.6’sının maddi yetersizlikler yüzünden özel araba sahibi olamadıkları belirlenmiştir. “Aile içindeki bireylerin özel araca sahip olma durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Kişilerin gelir düzeyi arttıkça araba sahibi olma oranı da artmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan ailelerin, %66.6’sının bulaşık makinesi sahibi oldukları, %20.2’sinin diğer nedenlerden (alan kısıtlılığı, ihtiyacın olmaması vb.) ve

%13.2'sinin maddi yetersizlikler yüzünden bulaşık makinesi sahibi olamadıkları belirlenmiştir. “Ailenin bulaşık makinesine sahip olma durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Kişilerin gelir düzeyi arttıkça bulaşık makinesine sahip olma oranları da artmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin, %80.0'nın apartman dairesinde oturdukları saptanmıştır. “Ailelerin yaşadıkları konut tipi”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin %51.0'nın yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunduğu, % 49.0'nın ise yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunmadığı belirlenmiştir. “Kişilerin yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunma durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. 0-1000 TL gelirli kişilerin yaşadıkları konutta çalışma odasının bulunmadığı (%62.0), diğer gelir düzeylerinde ise çalışma odasının mevcut olduğu belirlenmiştir.

Kişilerin %86.8'inin yaşadıkları konutta, odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumu olmadığı belirlenmiştir. “kişinin yaşadığı konutta odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Tüm gelir düzeyindeki ailelerin oturdukları konutta odaların karanlık olması veya yeterli ışık almaması gibi bir sorunun olmadığı belirlenmiştir.

Araştırma kapsamındaki kişilerin % 73.2'sinin yaşadıkları konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşamadığı belirlenmiştir. “Kişinin yaşadığı konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşaması durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık arz etmektedir. Tüm gelir düzeylerinde yaşadıkları konutta ısıtma sisteminin yetersizliğinden dolayı kış aylarında ısınma sorunu yaşamadığı belirlenmiştir. Gelir arttıkça ısınma sorunu azalmakta birlikte 3000-4000 arasında farklılık arz etmektedir.

“Kişinin yaşadığı konutun sağlık merkezine erişim durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. Tüm gelir

düzeylerin de kişilerin yaşadıkları konutun sağlık merkezine erişim durumunun kolay olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin çoğunluğunun yaşadıkları konutun ısınma şeklinin kalorifer(kat kaloriferi/ kombi) olduğu bulunmuştur. “Kişilerin yaşadıkları konutu ısıtma durumları”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. Tüm gelir düzeylerinde kişilerin yaşadıkları konutun ısınma şeklinin genellikle kalorifer (kombi) olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin %80.6’sının istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda olmadıkları belirlenmiştir. “İstenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilme durumu”, “kişilerin aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. Kişilerin gelir düzeyi arttıkça istenildiği veya ihtiyaç duyulduğu zaman tüm hane halkı fertlerinin evden uzakta bir haftalık tatil masrafını karşılayabilecek durumda olma imkânları da artmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin %62.2’inin sinema veya tiyatroya gitme alışkanlıklarının olmadıkları belirlenmiştir. “Kişilerin sinema ve tiyatroya gitme alışkanlıkları”, “aylık gelir” değişkeninin alt kategorilerine göre farklılık göstermektedir. Ailenin geliri arttıkça kişilerin sinema ve tiyatroya gitme alışkanlıkları oranı da artmaktadır.

ÖNERİLER

Sivas ilinde aylık gelir düzeyi 0-3000 TL olan ailelerin çoğunlukta olduğu görülmüştür. Fakat 0-1000 TL gelir düzeyine sahip ailelerin %20,0 oranında olduğu bulunmuştur. Bu oran dikkate alarak Sivas ilinde geliri yükseltici tedbirlerin alınması gereklidir.

Kişilerin gelirleri arttıkça elde ettiği gelirle geçinmede rahatladığını ifade edenler artmakla birlikte, geçim sıkıntısı çektiğini ifade edenlerin de var olduğu görülmüştür. Normalde kişilerin geliri yükseldikçe geçim sıkıntısının azalması gerekirken bu sonuçlara göre yüksek gelir düzeyinde geçim sıkıntısının yaşanması kişilerin gelirini aşırı tasarrufa çevirdikleri veya geçime öncelik vermeyip başka harcama kalemlerini öne aldıklarını göstermektedir. Örneğin, 0-3000 TL arasında kişilerin gelirleri arttıkça konuta harcamanın getirdiği yükün azaldığı, fakat 3000-4000 TL arasında yine yük getirdiği, aylık gelirleri arttıkça bir ay boyunca geçinebilme durumunda rahatlama olması gerekirken, 3000-4000 TL arası için, tekrar geçinme durumunda düşüş olması, geçim sıkıntısı çekmekle birlikte kişilerin özel arabasının olması, geçim için gerekli gelirin, geçinme haricinde kullanıldığını veya aşırı tasarrufa kullanıldığını göstermektedir. Bu sebeple, bu tür kişilere, öncelikle gelirini yaşam standardını koruyacak şekilde değerlendirmelerini öğretici eğitimler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk- Avrupa Birliği İle Karşılaştırma”**,
http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/mainpage?OpenForm
- “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı Ve Yoksulluk- Avrupa Birliği İle Karşılaştırma”**, http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/mainpage?OpenForm
- AKTAN Coşkun Can, **“Yoksullukla Mücadele Stratejileri”**, Ankara: Hak-İş Yayınları, 2002, Ss.10-20
- ALKIN Erdoğan, **“Gelir ve Büyüme Teorisi”**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları,1981
- BAĞDADIÖĞLU Enis (2003). **“Yoksullukla Mücadeleye Yaklaşımlar”**, Sosyal Hizmet Sempozyumu 2003, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler Antalya, 9–11 Ekim. Ss.4
- BALCI, A. (2006), **“Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler”**, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- BEDİR Serap, **“Kamu Borçlarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri”**.(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2007,ss.31)
- BOLAYIR Serap **“Türkiye’ de Gelir Dağılımı ve Yoksulluk(Sivas İli Örneği)”**, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisat Ana Bilim Dalı
- ÇALIŞKAN Şadan, **“ Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk”** Sosyal Siyaset Konferansları,Sayı: 59, 2010/2, s.89–132.
- ÇOLAK Ömer Faruk, **“ İktisada Giriş”** Gazi Kitapevi, Ankara, Ss.372,37
- ÇUBUKÇU Fatmanur, **“Gelir Dağılımının Belirleyicileri ve Erzurum İli Gelir Dağılımı Örneği”**. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İktisat Ana Bilim Dalı, Atatürk Üniversitesi)
- Devlet Planlama Teşkilatı. **“Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu”**, DPT: 2599-ÖİK: 610, Ankara, 20
- DPT, **“Gelir Dağılımı ve Özel İhtisas Komisyonu Raporu”**, Yeni Türkiye Dergisi, Sayı:6, 1995, s. 284

- EREN Aslan; **“Türkiye’nin Ekonomik Yapısının Analizi”**, Bilgehan Basımevi, Muğla, 1989, ss. 49-50
- GÜREL ÜÇER Z. Aslı, **“Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri”**, Doktora Tezi
- HANÇERLİOĞLU Orhan , **“Ekonomi Sözlüğü”**, Remzi Kitapevi, İstanbul, Ss.127
- <http://muhasibeturk.org/ecopedia/389-g/5247-gelir-duzeyi-nedir-ne-demek-anlami.html>
- <http://sozluk.ihya.org/sosyal-bilimler-sozlugu/denge-gelir-duzeyi.html>
- KAHVECİ, Önder. **“Ekonomik ve Sosyal Boyutuyla Yoksulluk ve Aile”**, IV. Aile Şurası Bildirileri, TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, No: 122, S:279-287, Ankara, 2004
- KAHYAOĞLU Onur, **“Yaşam Memnuniyeti ve Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Değişkenler İle Ekonometrik Uygulama: Türkiye Örneği”** Yüksek Lisans Tezi
- KALAYCI, Şeref (Editör) v.d. (2006), **“SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri”**, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti, Ankara.
- KARAMAN İsmail, **“Gelir Dağılımı Ve Türkiye’de Yapılan Gelir Dağılımı Çalışmaları”**, DPT. Yayınları, Ss.2
- KARASAR N. (2005), **“Bilimsel Araştırma Yöntemi”**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- KARLUK, Rıdvan (2005). **“Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisi’nde Yapısal Dönüşüm”**, İstanbul: Beta Basım.ss.69,70
- KEPENEK Yakup ve YENTÜRK Nurhan, **“Türkiye Ekonomisi”**, 17. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları, 2005, Ss:454
- KOYUNCU Burcu, **“Kentsel Yaşam Kalitesi Kriterleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği”**, yüksek lisans tezi
- KUTLAR Aziz ve DOĞANOĞLU Fatih, **“Kalkınma Sorunu”**, Ankara: Orion Yayınevi,2007, Ss.78
- NAKİP M. (2003), **“Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar”**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- ÖZDAMAR K. (2002), “**Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi 1**”, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- ÖZDAMAR K. (2003), “**SPSS İle Biyoistatistik**”, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- ÖZMETE Emine, “**Aile Yaşam Kalitesi Dinamikleri: Aile iletişimi, Ebeveyn Sorumlulukları, Duygusal, Duygusal Refah, Fiziksel / Materyal Refahın Algılanması**”
- SAĞIR Gül Ve YÜKSEL A. Yeşim, “**İnsani Kalkınma: İnsani Yoksulluk Ve Gelir Yoksulluğu, Dünyada Ve Türkiye’de İnsani Yoksulluk**”, <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/iletisimgm/gulsagir.htm>. (16 Nisan 2005)
- SEYİDOĞLU Halil (2006). “**İktisat Biliminin Temelleri**” , Kurtiş Matbaacılık, ss. 417
- SÖNMEZ Mustafa, “**Türkiye’de Gelir Eşitsizliği**”, İstanbul, İletişim Yayınları, 1990, s. 9.
- ŞENSES F. ; “**Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk, Kavramlar, Nedenler, Politikalar ve Temel Eğilimler**”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001
- TC Anayasası, Serhat Yayınları, İstanbul, 1984
- TUNCER Selahattin, “**Gelirin Yeniden Dağılımı**”, İktisadi Araştırma Vakfı Yayını, İstanbul, 1970, ss.4
- ÜLGEN Gülten ; (2010) “**İktisada Giriş**” Der yayınları, Ss.202.
- ÜSTÜN Nejat, “**Sivas’ta Yoksulluk**”, (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), Ss.40-41
- YILDIRIM Kemal ve KAHRAMAN Doğan, “**Makroekonomi**”, 3. Basım, Eskişehir: Etam Matbaası, 2003, Ss.55

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Selma KOÇYİĞİT
Uyruğu : TC
Doğum Tarihi ve Yeri : 08.02.1989 / Sivas
e-posta : slm.kcyt@hotmail.com

EĞİTİM

Lisans, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, 2012

Yüksek Lisans, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İşletme Bölümü, devam ediyor